

40 MILIJONOV DOLARJEV NOVIH NAROČIL V IZVOZU

Čeprav situacija v svetovnem gospodarstvu v letošnjem letu ni bila najbolj rožnata, lahko z gotovostjo trdimo, da smo kljub temu glede novih naročil v izvozu prav uspešno poslovali. Blizu 40 milijonov dolarjev naročil v obdobju januar—november nam zagotavlja določeno varnost pri bodočem poslovanju, to pa še prav posebno z ozirom na slabšo situacijo, ki jo trenutno pogojuje domači trg.

Ne glede na to, da je pridobivanje novih naročil tako po asortimentu iz naše dejavnosti kot tudi po vrstah valut, ki so potrebne za nemoteno poslovanje podjetja, primarna dejavnost službe izvoza, moramo poudariti, da je tudi njihova realizacija iz predhodnih obdobij izredno važna. Kako smo poslovali v letošnjem letu, naj nam pokažejo naslednje analize oziroma ustrezne tabele. (Vsi podatki se nanašajo na obdobje januar—november!)

Po dinamičnem načrtu fakturiranja za leto 1976 smo programirali 152.050.000 dinarjev.

Če upoštevamo faktično fakturiranje za direktni in indirektni izvoz, ki smo ga dosegli po mesecih in če vzamemo v obzir tudi oceno fakturiranja za december (ki je dovolj realna), potem lahko trdimo, da smo dinamični plan fakturiranja za leto 1976 precej presegle.

Zelimo še pripomniti, da v gornji oceni oziroma primerjavi nismo upoštevali naslednjih dveh zneskov, ki v letošnjem letu še ne sodita v skupno realizacijo in se zanj službe izvoza še ni obremenila.

41.732.753 din (20% avans iz posla HE Hemren Dam, avans smo že prejeli).

10.576.930 din (581.150 \$ iz kontratrgovine). Priliv pričakujemo v decembru.

Skupno 52.309.683 din.

Vsekakor pa so upoštevani zneski iz naslova povečanja cen, pridobljeni iz pogodbeno dogovorjenih drsnih skal.

(Nadaljevanje na 2. strani)

FAKTURIRANJE:

Mesec	Direktni izvoz — din	Indirektni izvoz — din
Januar	9.948.269	8.654.678
Februar	4.624.463	3.636.020
Marec	11.987.864	7.080.500
April	6.801.910	236.430
Maj	16.798.898	2.822.422
Junij	4.571.387	11.451.870
Julij	10.325.893	184.048
Avgust	14.231.450	12.300
September	25.367.060	5.108.755
Oktober	6.361.070	7.666.462
November	22.015.330	826.167
December (ocena)	28.300.000	2.800.000
SKUPNO	161.333.599	50.479.741

IZVOZ — FAKTURIRANJE PO GEOGRAFSKIH PODROČJIH (za obdobje — januar—november)

Država	Vrednost v dinarjih	Vrsta opreme
SSSR	21.846.437	hidravlični preoblikovalni stroji rez. deli za dieselske motorje
Egipt (+)	21.752.978	oprema za črpalne postaje
Nova Zelandija	21.450.368	oprema za hidroelektrarne
Romunija	14.580.225	dieselski motorji
ZRN	12.983.890	hidravlični tlačni stroji
Italija	7.858.122	viličarji
ZDA	7.327.023	grobo obdelani ulitki
Peru (+)	5.537.127	oprema za hidroelektrarne
Indija (+)	3.769.329	oprema za hidroelektrarne grobo obdelani ulitki
Argentina (+)	3.105.390	rez. deli za turbine
Nova Gvineja (+)	3.051.634	oprema za hidroelektrarne
ČSSR	2.301.685	oprema za hidroelektrarne
Indonezija (+)	2.121.994	viličarji — rez. deli
Alžirija (+)	1.143.906	dieselski motorji — rez. deli
Islandija	1.048.847	rez. deli za mlinice
Pakistan (+)	856.016	oprema za hidroelektrarne
Iran (+)	608.509	rez. deli za žerjave
NDR	503.710	rez. deli za črpalke
Poljska	412.855	izdelava dokumentacije
Kenija (+)	292.856	rez. deli za stiskalnice
Francija	223.299	rez. deli za turbine
Sudan (+)	82.935	reduktor
CAR (+)	58.124	rez. deli za mlinice
Maroko (+)	9.646	rez. deli za turbine

Z DOBRIMI OBETI

Iztekelo se je še eno poslovno leto, za našo delovno organizacijo že devetindvajseto. Vsako od njih ima svojo zgodovino, dogodke, ki govore o bolj ali manj uspešnih obdobjih. Predvsem so ostala bogata izkustva, še več pa je ostalo živega v ljudeh, kar je velikega pomena za našo še razvijajočo organizacijo.

Poslovno leto 1976 bomo uspešno zaključili. Fizični obseg proizvodnje je večji in tudi finančni rezultat bo višji kot lani. To pomeni, da smo dobro gospodarili, kljub določenim gospodarskim spremembam, ki so zahtevale drastične ukrepe, in ki so negativno vplivali na proizvodni proces. Spremembe politike investiranja v naši državi in spremembe družbenogospodarskih instrumentov so močno vplivale na povpraševanje po naših proizvodih in tudi na naše poslovanje.

Plan pridobivanja novih naročil smo kljub omenjenim spremenjenim pogojem in recesiji, ki vlada v svetu, pokrili v zadostni višini, večinoma s tujimi naročili, kar pomeni, da smo se po kvaliteti proizvodov in poslovnih rezultatih približali in izenačili z zunanjimi proizvajalci razvitega sveta. Vsi doseženi uspehi in ugodni rezultati pa nas ne smejo uspavati. Bera naročil za proizvodnjo črpalok, cementarn in dieselskih motorjev je letos majhna. Ta neskladja bo potrebno urediti z notranjimi premiki celotnega proizvodnega procesa. Vzroke usihanja naročil na omenjenih proizvodnih skupinah je potrebno temeljito pregledati. To so naročila, za katere imamo osvojeno tehnologijo na vseh področjih in ne smemo dopustiti, da bi jih izgubili!

Pač pa imamo mnogo naročil za proizvodnjo dvigal, vodnih turbin in preoblikovalne tehnike.

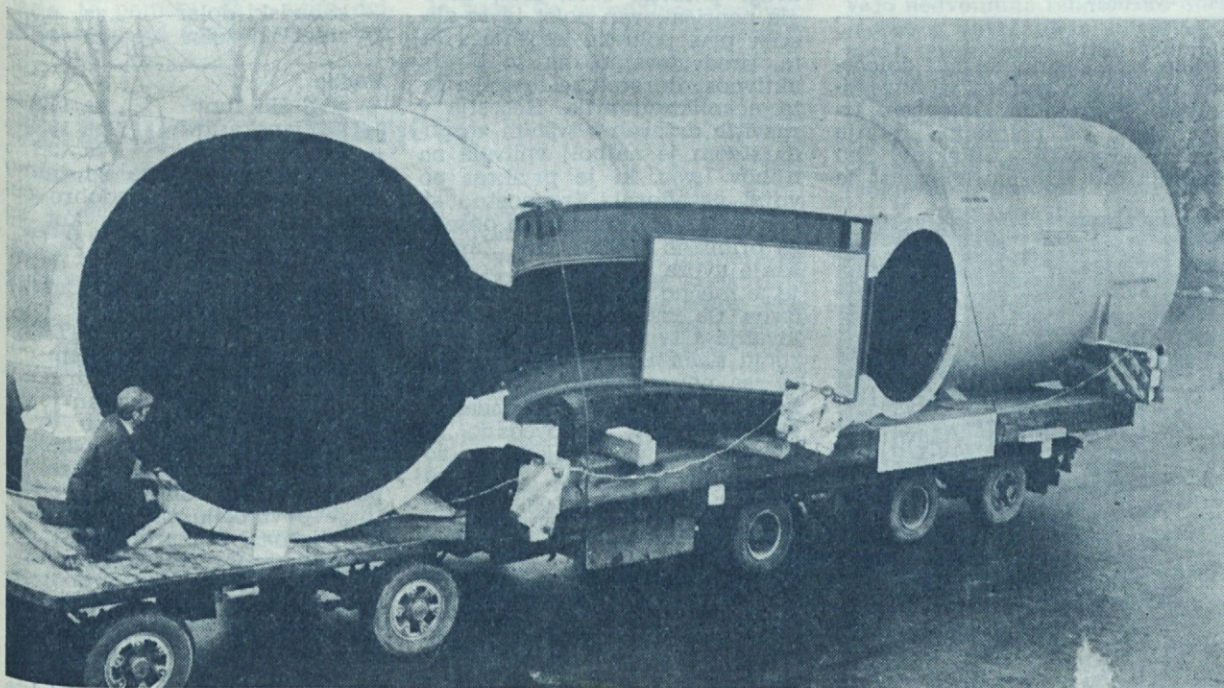
V letu 1976 smo sprejeli dva nadvse pomembna družbena zakona: zakon o družbenem planiranju in zakon o združenem delu. Prvi nakazuje celoten sistem družbenopolitičnega razvoja, ki ga moramo skrbno in neposredno uresničevati. Naša naloga je, da skladno z zakonom oblikujemo stališča našega srednjevočnega razvoja po posameznih tozidih in skupno za celotno organizacijo združenega dela, ter jih vgradimo v ZPS. Ta stališča morajo imeti jasno opredeljene cilje, ki bodo nakazovali naš hitrejši razvoj. Cilji morajo vsebovati vse pomembne dejavnike, kot so: pridobivanje dohodka in njegovo delitev, izvrševanje vseh strokovnih in samoupravnih funkcij, način izobraževanja, zaposlovanje in tudi celotno družbeno vprašanja standarda. Vsi ti dejavniki morajo biti integrirani v našem nadaljnjem družbenoekonomskem razvoju.

Drugi zakon je zakon o združenem delu, ki pomeni najvažnejši zakonski dokument po sprejetju nove ustave. Zakon je bil sprejet po večmesečni javni razpravi in najmanj dveletnem sistematičnem delu.

Za dokončno sprejetje imamo tudi mi pripravljena dva načrta, to je srednjeročni načrt razvoja naše delovne organizacije in gospodarski načrt za leto 1977.

V prvem smo nakazali, na katerih področjih se bomo razvijali, kako bomo modernizirali in razširili naše proizvodne zmogljivosti na področju turbin, talnih transportnih sredstev, specialnih žerjavov in preoblikovalne tehnike, kako bomo poglobljali naše samoupravne odnose, kako se bomo vključevali v zunanji trg, kako bomo združevali sredstva in kako bomo gospodarili na naši nadaljnji razvojni poti.

V novo leto torej lahko stopamo mirno in optimistično, kajti kljub zaostrenim gospodarskim pogojem in recesiji, ki vlada v svetu, smo dobro založeni z delom. Vse je odvisno zdaj od nas samih, kako bomo znali izkoristiti dane možnosti. Zavedati se moramo, da smo vsi odgovorni za uspešno oziroma neuspešno realizacijo skupnega proizvoda, ki nam daje glede na dosežene rezultate lahko večji ali manjši kos kruha.

Del spiralnega ohišja za HE Crystal Dam v Congo — ZDA, že pripravljen za transport

40 MILIJONOV DOLARJEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

V našem indirektnem izvozu, katerega so predstavljali izključno

no diesel motorji so naše ladjedelnice izvažale iste v SSSR, Francijo, Grčijo, Sirijo in Irak.

Področja direktnega izvoza		% udeležbe
Razvite države	(vključno čezmorske)	38
Države SEV		29
Države v razvoju	(DVR) (+)	33
		100

Vsekakor je za našo organizacijo kot celoto bistvenega pomena plačana realizacija oziroma za financiranje našega uvoza pridobljena devizna sredstva.

Tabela prikazuje prilive, katere smo prejeli v obdobju od januarja do novembra.

PRILIVI PO VRSTI IN ZNESKU VALUT

US \$	4,827.490
US \$	429.820
(Romunija, Poljska, Bolgarija)	
DM	1,873.233
Lstg	1,041.344
Lit	273,169.509
D. kr	8.900
Š. Fr	7.240
Š. kr	24.142
F. Fr	1,209.968
Cl. \$	2,023.585
Rs	79.216

Če preračunamo posamezne valute po ustreznem dnevnem tečaju v odnosu na dinar, ki je veljal ob času priliva, potem ugotovimo, da smo prejeli v omenjenem obdobju:

	din
Direktni izvoz	185,187.764
Indirektni izvoz	47,679.741
Plačana stimulacija (potrjena v smislu zakona še ni upoštevana)	5,065.787
Ocena priliva za december	29,500.000
SKUPAJ:	267,433.292

V skladu z družbenim planom za leto 1976 smo načrtovali vrednost prilivov v znesku 123,256.000 dinarjev.

Vsekakor bi bili zgoraj navedeni rezultati tako glede na fakturiranje kot tudi na plačano realizacijo še dosti bolj ugodni (po grobi oceni do 25% večji), če bi disciplinirano spoštovali tiste roke, za katere smo se obvezali s pogodbami. Zal lahko na osnovi točnih analiz ugotovljamo, da se ta naša slaba navada tudi v letošnjem letu ni prav nič popravila — rajši poslabšala, kar v precejšnji meri negativno vpliva tudi na morebitna nova naročila istih kupcev. Razglabljanja o vzrokih takšnega stanja niso predmet tega članka, čeprav lahko mirno ugotovimo, da so bila devizna sredstva za kritje našega celotnega uvoza razmeroma ugodno porazdeljena skozi vse leto in iz tega naslova ni moč iskati bistvenih vzrokov naših kasnitev.

Kot je omenjeno že v uvodnih besedah, je pridobivanje novih naročil izredno važna naloga vsake delovne organizacije, istočasno pa narekuje tudi politiko razvoja same organizacije za določeno prihodnje obdobje.

Posebej navajamo tudi naročila, ki smo jih pridobili iz konvertibilnega področja, ker so merodajna za financiranje našega uvoza, čeprav je finalizacija večine od omenjenih naročil razpotegnjena na daljše obdobje.

Ker še nimamo točnih podatkov za mesec december, veljajo vsi obravnavani podatki za obdobje januar—november.

SKLENJENE POGODBE oziroma SPREJETA NAROČILA (v dinarjih)

Mesec	Konv. podr.	Klir. podr.	Indir. izvoz
Januar	13,500.361	836.773	2,506.310
Februar	2,497.566	1,769.070	130.308
Marec	622.769	72,207.649	142.210
April	303,579.692	—	401.721
Maj	—	33,331.826	9,000.000
Junij	406.416	—	17.020
Julij	118.254	25,147.935	46.800
Avgust	3,286.947	41,180.418	—
September	—	1,144.500	—
Oktober	3,819.090	186,390.000	—
November	852.731	15,605.976	468.055

Skupno znaša vrednost sprejetih naročil: 719,010.397 din.

Pri tem računamo:

Direktni izvoz

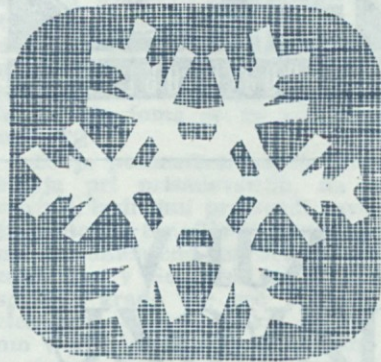
US \$ 14,211.540 (upoštevana ustrezna izvozna stimulacija)
Cl. \$ 23,095.666 (po tečaju 16,35).

— reduktorji za Metalurgimport	ZSSR
— HE Hemren Dam	Irak
— HE Lower Mangapapa	Nova Zelandija
— žerjavi 160 To za Mašinoimport	ZSSR
— polarni žerjavi za Atomenergexport	ZSSR
— hidravlični preobl. stroji za Stankoimport	ZSSR
— dieselski motorji za ZSSR (preko ladjedelnice Kraljevica)	

Prav posebno želimo pri tem poudariti naš uspeh z naročilom petih polarnih žerjavov v približni vrednosti 15,000.000 Cl. \$, ki ne pomeni samo največje enkratno naročilo v zgodovini Litostroja, temveč odpira tudi nov list v naši proizvodnji, tehnologiji in znanju, istočasno pa ponovno potrjuje staro dejstvo, da le lastno znanje (ne licenca, ki služi kot občasno omejeno poživilo) vodi k stalnemu napredku. Zanimiv bo tudi podatek, kakšna vrsta opreme iz našega proizvodnega programa je zajeta v novih naročilih, tako po vrednosti kot tudi v odstotku udeležbe.

Vrsta opreme	Vrednost	% udeležbe
Turbinska oprema	305,369.663	42
Žerjavi	252,520.789	35
Reduktorji	71,400.057	10
Hidr. preobl. stroji	41,223.481	6
Dieselski motorji	31,247.829	4
Viličarji	15,397.230	2
Ulitki	2,590.732	1
Oprema za cementarne	736.896	
Tehnična dokumentacija	503.710	

Ob koncu našega pregleda poslovanja izvozne službe v tekočem letu (fakturiranje, priliv in nova naročila) se postavlja izredno zanimivo vprašanje, kam in kako se bomo usmerili v prihod-

SREČNO 1977

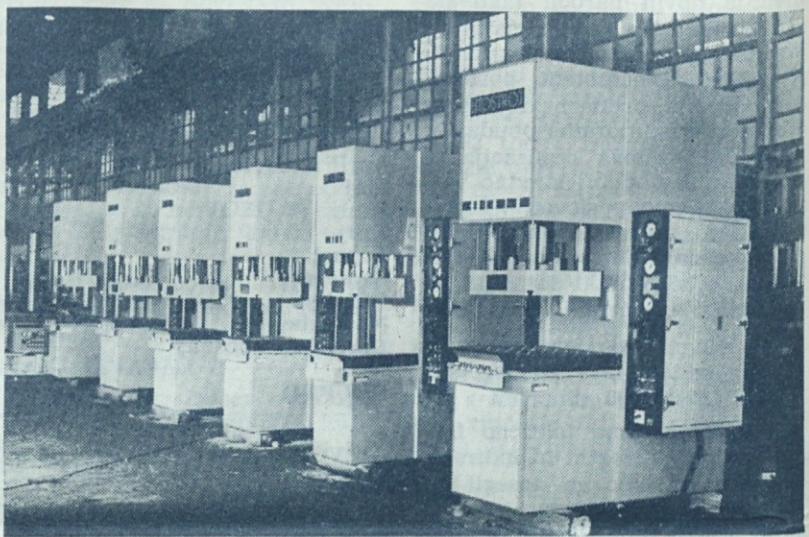
nadalje primerna zadolžitev celotne prodajne organizacije našega podjetja.

Računajoč planirano finalizacijo, ki se predvideva v prihodnjem letu na bazi programov terminske operative, pričakujemo od izvozne dejavnosti okoli 50% celotne plačane realizacije. Pri tem lahko ugotovimo na podlagi že izvršenih grobih analiz, da bo ta vrednost z ne preveč neugodnimi premiki lahko dosegljiva. Ugotavljamo naslednje odnose:

Prilivi iz konvertibilnega področja	110,000.000 din
Prilivi iz klirinškega področja	215,000.000 din
Prilivi iz indirektnega izvoza	28,000.000 din
Prilivi iz plačane stimulacije	12,000.000 din

V prilivih iz konvertibilnega področja nismo upoštevali prilivov iz držav članic SEV, s katerimi imamo sicer poseben sistem plačevanja, ampak smo jih enostavno uvrstili v klirinške prilive.

Če upoštevamo, da bo naša uvozna dejavnost pokrita s planiranimi 72,000.000 din, potem lahko ugotovimo, da ob upoštevanju 85% pravice na odkup deviznih sredstev planirani prilivi iz konvertibilnega področja več ali manj zadoščajo.

Hidravlične stiskalnice tip HVC za ZSSR

Drugo, vendar pa zelo važno področje izvozne službe v prihodnjem letu bo še nadalje zbiranje novih naročil tako kratkoročnih kot tudi onih do leta 1980 in še dalje.

Da pa bi lahko ocenili naše možnosti oziroma perspektive zbiranja novih naročil v prihodnjem obdobju, je potrebno za takšno oceno upoštevati vrsto dejavnikov. Te lahko zvrstimo v dve vrsti in sicer na dejavnike, ki delujejo na mednarodnem trgu in na naše interne v ožjem in širšem smislu. V mednarodnem smislu bi pač zdržali že prej omenjeno grobo delitev in sicer med razvitimi državami, državami SEV in pripadnicami DVR, pri čemer lahko kot posebno večjo obravnavamo države OPEC.

Čeprav velja, da je po izhodu iz najbolj resne poveljne recesije oživitve svetovne gospodarske aktivnosti, ki je začela v drugi polovici 1975. leta, doseglja nepričakovan polet in to zlasti v prvi polovici letošnjega leta, predvidevamo, da se bo ta aktivnost do sredine drugega leta nekoliko umirila. Recesija v razvitih državah s tržnim gospodarstvom je najbolj vplivala na njihov uvoz, ki je prvokrat po vojni nazadoval. Vrednostno sicer ne mnogo, vendar po obsegu za približno 8 odstotkov. Zmanjšanje uvoza v omenjeno področje je močno vplivalo tudi na naš izvoz. Če izvajamo naše sodelovanje s tvrdko Wotan na področju tlačnih strojev, so usahnili vsa povpraševanja za hidravlične stiskalnice, grobo obdelane jeklene ulitke, odpovedano pa imamo tudi naše dolgoletno sodelovanje z OM-Fiat, ki je poiskal nove partnerje v svoji domovini in Franciji, čeprav so na takšno odločitev vplivale tudi naše cene in skrajno neresne dobave.

Po drugi strani pa je omenjena grupacija držav povečala svoj izvoz za 7%, za kar se ima zahvaliti v prvi vrsti močno povečani prodaji državam proizvajalkam nafte, istočasno pa se je

vidno povečal njihov izvoz tudi v države vzhodne Evrope. Pri tej oceni močno čutimo vpliv močnejše ekspanzije razvitih držav v dežele OPEC, saj razen turbin v Iraku druge nismo mogli realizirati naših ponudb.

Vsekakor pa nastopa drugačna situacija v državah članicah SEV. Države vzhodne Evrope letos še nadalje povečujejo svoj deficit, ki je v 1975. letu dosegel nivo 10 milijard dolarjev proti 4 milijardam dolarjev v letu 1974.

Povečanje deficita je pretežno rezultat menjave z razvitimi kapitalističnimi državami. Tu smo videli priliko in jo v okviru naših možnosti razmeroma dobro tudi izkoristili. Zal se je močna jugoslovanska ekspanzija na to tržišče posebno proti najmočnejšemu partnerju iz tega področja pokazala kot dvorezni meč. Namreč — dosegli smo največji sufcit v povojnem obdobju, ki ga brez drastičnih posegov z jugoslovanske strani ne bo mogoče kar tako premostiti. Resno

pričakujemo, da bo blagovna menjava v smeri izvoza močno zmanjšana, naše podjetje pa bo moralo iskati takšne partnerje-izvoznike, ki bodo sposobni naše zaključke ustrezno izravnati. Vsekakor pa niti slučajno ne moremo pričakovati istih uspehov, kot smo jih imeli v tekočem letu.

Na gibanje naših zunanjetrgovinskih menjav in na plačilno-bilančne odnose pa bodo vplivale tudi spremembe tečajev, saj so bile učinkovite spremembe pomembnih valut precej občutne. Če vzamemo za primer samo petmesečno obdobje tj. od januarja do junija letošnjega leta, so bile spremembe učinkovitih tečajev navedenih valut naslednje:

Porast

— švicarski frank	za 8,5 %
— nemška marka	za 4,5 %
— japonski jen	za 3,5 %
— kanadski dolar	za 4,5 %
— ameriški dolar	za 1,5 %

Padeč

— angleški funt	za 11,0 %
— italijanska lira	za 18,5 %
— francoski frank	za 2,7 %

Da ti odnosi niso šli mimo nas brez posledic, predobro čutimo pri naših prilivih kot so OHAO-A, Nuovo Pignone in OM-Fiat, katere še zdaleč ne moremo kompenzirati s posli Crystal Dam, Wotan in drugimi.

V državah v razvoju (DVR) se je situacija v prehojenem obdobju razvijala precej drugače in bolj neugodno. Povečan je deficit trgovinske bilance. Vrednost njihovega izvoza je ostala v glavnem nespremenjena zaradi porasta cen izvoznih proizvodov, to je povzročilo zmanjšanje obsega izvoza. Z ozirom na povečanje uvoza je trgovinski deficit omenjene grupe dosegel v preteklem letu 45 milijard dolarjev v primerjavi s 13 milijardami dolarjev v 1973. letu. Če računamo, da smo na tem področju v preteklosti zaključevali naše objekte

(Nadaljevanje na str. 3)

Lotiti se s polno paro

Sekretar RS ZSS za organizacijo SLAVKO GRČAR je sindikalnim delavcem TZ Litostroj spregovoril o vlogi sindikata, organiziranosti in njegovi vgrajenosti v Zakon o združenem delu. Poudaril je, da je sindikat sestavni del samoupravljanja, njegova mobilizacija, njegova politična kontrola, kar pomeni, da je vgrajen v vsak delček samoupravljanja.

Zatem se je ustavil ob nekaterih ugotovitvah, pri čemer je poudaril, da se sindikat v Zakonu o združenem delu ne pojavlja prvič s tako vlogo, ta je opredeljena že v ustavi in vseh naših kongresnih sklepkih.

V sindikatih in Zvezi sindikatov Slovenije je osnovna organizacija sindikata temelj celotne organiziranosti in delovanja. To ni le osnovno statutarno načelo, marveč tudi praktično spoznanje, ki se več ali manj uspešno uresničuje zlasti po sprejemu ustave in po opravljeni reorganizaciji sindikatov.

DELEGATSKO POVEZOVANJE

Osnovne organizacije sindikata se delegatsko povezujejo v različnih smereh in na različnih ravneh. Na ravni večje delovne organizacije je konferenca, sestavljena iz delegatov vseh osnovnih organizacij sindikata. Ko je govoril o poglavitnih oblikah organiziranosti osnovne organizacije sindikata, je spregovoril o članskem sestanku, letnih skupščinah, občnem zboru in sindikalni skupini.

Poudaril je, da sindikalna skupina sestavlja 10 do 25 članov, ki delajo skupaj oziroma v neposredni bližini, tako da se lahko sestanejo hitro in brez posebnih formalnosti. Sestanki sindikalnih skupin so kratki, vodi jih poverjenik, ki so ga izvolili delavci. Sindikalni poverjenik je obenem delegat skupine in izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata.

V nadaljevanju je tovariš Grčar spregovoril o vsebini obravnav na sestankih.

DOSEŽENE SO KAKOVOSTNE SPREMEMBE

Tovariš Grčar je v nadaljevanju poudaril, da sindikat ni več samo organizator proslav, prireditev, izletov, ozimnice in podobnih. Razen navedenih dejavnosti, ki so tudi potrebne, vse bolj prevladujejo ključna vprašanja, kot so: dohodkovni odnosi, kadrovska politika, planiranje, samoupravna organiziranost itn. Kadar govorimo o takem sindikatu, moramo upoštevati, da je sindikat razredna organizacija. To pomeni, da mora imeti od sindikalne skupine naprej vedno pred očmi opredeljene ne samo lastne, ampak celotne delavsko razredne interese. Ko govorimo o takih interesih, se moramo vedno zavedati, kaj je sindikat. Vedeti moramo, da je sindikat organizirano članstvo, sestavljeno po delegatskem načelu. Če izvršni odbor v neki odločitvi glasuje, to pomeni, da z njim dvigajo roke vsi njegovi člani. Tak

delegatski sistem je oblika neposrednega odločanja delavcev, tak sindikat je predpostavka v Zakonu o združenem delu in tak sindikat je moč. Sindikat, za katerim je množica delavcev, je dobro organiziran in se bori za interese delavcev, zavzema pravilna stališča. Ali potem sploh lahko pričakujemo, da bo kdaj kdo proti takemu sindikatu?

V tem pogledu je dosežena bistvena kakovostna sprememba, zlasti še z orientacijo k množičnemu vključevanju sindikalnega članstva. Velik premik je dosežen tudi v bitki proti forumskemu načinu delovanja in sploh v usposobljenosti sindikata za učinkovitejše in množične akcije.

Ne glede na navedene in druge pomembne uspehe v organiziranosti in delovanju osnovnih organizacij sindikata, ki so v znatni meri tudi posledica uspešnih akcij ZK in drugih organiziranih socialističnih načel, je vendarle še precej nerešenih ali delno rešenih problemov in tudi ovir v delovanju. V sindikatih in ZK pa bomo morali vztrajno nadaljevati bitko proti vsem pojavom, ki ovirajo osnovne organizacije sindikata in s tem celotno sindikalno organizacijo pri polnem uresničevanju njene ustavne vloge.

SESTANKOVATI RACIONALNO

Ko je sekretar RS ZSS Slavko Grčar govoril o nekaterih problemih, ki ovirajo delovanje osnovnih organizacij sindikata, je med drugim poudaril, da problemi ne prihajajo do izraza povsod niti niso enako pereči; čeprav so nekateri tehnične narave, je njihova pomembnost precejšnja. Celotno delo v osnovnih organizacijah sindikata, ki je zelo obsežno in zahtevno, opravljajo sindikalni aktivisti volontersko, ob rednem delu na svojem delovnem mestu. Zato bo pogojem za delovanje osnovnih organizacij sindikata potrebno namestiti še veliko organizirane skrbi in več konkretnih ukrepov za pomoč. Z drugo besedo — če bomo zagotovili vse komunikativne poti obveščanja, se bomo navadili tudi racionalno sestankovati!

VLOGO SINDIKATA VGRADITI V SAMOUPRAVNE AKTE

Kadar sindikat nastopi pred organi in organizacijo s predlogi in zahtevami, jih mora obravnavati. Kolikor predlog odkloni, mora to pojasniti članstvu. Če ocenimo, da niso prav storili, lahko vztrajamo pri svojem predlogu in pojasnimo, da nimajo prav. Če se odkloni ponovno, je potrebno izreči javno kritiko

ali odpoklicati odgovorne, če ne sledijo volji delavcev. To pomeni, da je sindikat politično odgovoren o odločitvah samoupravnih organov.

V svetu Zveze sindikatov Jugoslavije se pripravljajo gradivo, kako bo potrebno sindikat opredeliti v statutu organizacije in kako ga vgraditi v samoupravne akte, pravila in drugo. V vsakem primeru mora biti razvidno, kdo je zakaj odgovoren IO OOS, KOOS, SOZD.

Ko je tovariš sekretar RS ZSS spregovoril o oblikah odločanja, je poudaril, da so vse politične priprave vezane na sindikat oziroma družbenopolitične organizacije. Poseben poudarek je dal odločanju z referendumom, odločanju na zborih delavcev in drugim oblikam delegatskih razmerij.

SINDIKAT — NOSILEC KADROVSKE POLITIKE

Že iz sedanje prakse je sindikat nosilec kandidatur v vse organe, kar pomeni, da je nosilec kadrovske politike v temeljnih organizacijah, opredeljen v zakonu in ustavi. Iz tega izhaja, da ne sodeluje kot posameznik, ampak kot organizacija. Sindikat bo zaupal tistim, ki si resnično prizadevajo za ustavna načela in stališča 8. kongresa Zveze sindikatov Slovenije. Sindikat je dolžan spremljati delo delegatov, jim pomagati in zagotoviti pogoje za delo.

Mnogi vodilni in vodstveni v delovni organizaciji se ne zavedajo svoje politične odgovornosti v svojem delokrogu, čeprav je za politične razmere v kolektivu odgovoren tudi sindikat.

OBVEŠČANJE DELAVCEV JE ZELO POMEMBNO

Naloge in obveze v zvezi z obveščanjem postajajo obvezne za vse, ki jih morajo posredovati, obenem pa so tudi sankcionirane. Delavci morajo biti redno, znano nam je, da različne sile

resnično in celovito obveščeni o vsem, kar je bistveno za odločanje v temeljni organizaciji ali delovni organizaciji. Naloga sindikata je, da bdi nad tem, kako se obveščanje uresničuje. Med drugim je sekretar Slavko Grčar poudaril, da nobena informacija ne sme biti skrita delavcu, kar pomeni, da morajo biti pravilno obveščeni o vsem.

ZAHTEVATI BREZKOMPROMISNO DELITEV DELA

V prihodnjem letu bo treba dosledneje odpravljati nesorazmerja v delitvi dohodka in osebnega dohodka ter s sestavo dohodka vzbujati večje delovne dosežke. V letošnjem letu prihaja do velikih delitvenih nesorazmerij, ki postavljajo delitev po delu v mrtvi kot. To nas zavezuje, da v prihodnjem letu v skladu z Zakonom o združenem delu uveljavimo takšen sistem, ki bo ne le odpravljal ta nesorazmerja, ampak tudi povečal spodbude po večjih delovnih dosežkih.

Načela, da bo delavec gospodar nad sredstvi in sadovi svojega dela, ni tako enostavno uresničiti, ker se je potrebno vsak dan znova boriti za ta načela. Znano nam je, da različne sile

težijo k odtujevanju tega dohodka, pa ne samo, da delavec nima vpliva na dohodek, temveč pogostokrat ni niti obveščen o odločanju o dohodku, kar pomeni odtujevanje dohodka delavcu.

»Poglavitna naloga sindikata je, da se s polno paro lotimo dohodkovnih odnosov, da terjamo brezkompromisno delitev dela za vsa delovna mesta, da se bo enkrat vedelo, kdo dela in kdo ne dela, kajti vsako delo se da vrednotiti. Ne smemo več dovoliti, da se preveč plačujejo formalne kvalifikacije, ne pa rezultati dela,« je poudaril tovariš Grčar.

V zaključnem delu svojega referata je poudaril, da smo dolžni po sklepu konference Zveze sindikatov Slovenije preveriti vsebino in oblike svoje aktivnosti, pri čemer moramo z vso resnostjo, kritičnostjo in odgovornostjo ugotoviti svoje pomanjkljivosti pri uresničevanju teh sklepov.

Ugotovitve in predloge ukrepov predložijo izvršni odbori osnovnih organizacij sindikata v oceno in sprejem svojemu članstvu sindikata na letnih skupščinah.

Sabol

Razgovor z novinarko LD

V soboto 11. 12. 1976, je bil v časopisu Ljubljanski dnevnik objavljen povzetek razgovora med novinarko Nado Mavrič in tovariši: A. Tomažičem, A. Strazinarjem, A. Papežem in B. Smirnovim o možnostih za večjo produktivnost.

Ker menim, da je povzetek pogovora, podan v članku »Naložbe za zdravo jedro« preveč splošen in ne odraža v zadostni meri vsebine, ki se mi zdi pomembna za razumevanje obravnavane teme, želim članek na kratko dopolniti.

V povzetku pogrešam naša jasno obrazložena hotenja in ukrepanja za dvig produktivnosti, ki jih v zadnjih nekaj letih vedno bolj uveljavljamo na področju planiranja, informatike, tehnologije in organizacije dela.

Produktivnost bomo povečali:

- a) s prehodom iz ročnega na računalniško načrtovanje zasednosti proizvodnih kapacitet,
- b) z ustanovitvijo integriranega informacijskega sistema vseh možnih podatkov, ki so potrebni v celotnem proizvodnem sistemu od projektive preko tehnološke priprave dela do produkcije in odpreme,
- c) z uvajanjem avtomatiziranih, programskih in numerično krmiljenih obdelovalnih strojev, ki bolj kot drugi dosledno zahtevajo nedvoumno tehnološko obravnavo,
- d) s povečanjem odstotka ponovljivosti strojnih elementov v novih proizvodih, kljub individualnemu tipu naše proizvodnje. Za dosego tega je potreben dober informacijski sistem, z vključevanjem mikrofilmske tehnike in klasifikacijskih sistemov. To oboje ravnokar vgrajujemo v naš sistem tehnične dokumentacije,
- e) z grupiranjem oblikovno in tehnološko podobnih obdelovalcev v večje aditivne serije, ki nudijo možnost priprave enotnejših tehnoloških postopkov, normiranja in obdelave na stroju.

V pogovoru smo omenili tudi probleme, ki jih moramo rešiti pri uvajanju novih generacij obdelovalnih strojev v proizvodne obrate. Na osnovi izkušenj iz preteklosti organiziramo sedaj, več mesecev pred nakupom naj sodobnejšega numerično krmiljenega obdelovalnega centra, strokovno skupino, v katero so vključeni tehnolog, programer, operater, vzdrževalec in drugi, ki bo omogočila brezhibno delo obdelovalnega centra.

V prostem pogovoru z novinarko smo za ilustracijo problemov, s katerimi smo se srečevali v Litostroju pri uvajanju novih strojev, omenili tudi primer, ko se je pri uvajanju pred šestimi leti kupljenega produktivnejšega rezkalnega stroja zanemarljivo psihološka priprava delavca, ki je zato hotel za produktivnejše delo stroja tudi večje plačilo v primerjavi z delavcem, ki je delal na klasičnem stroju.

Zal je objavljena interpretacija te ilustracije, iztrgana iz celote, netočna, saj zaradi njenega drugače razumljenega pomena postavlja primer v bližnj preteklost (pred letom kupljeni stroj), čeprav je to za nas že »zgodovinski« primer, česar pri uvajanju nove tehnologije ne smemo zanemariti. Poleg tega pa je res tudi to, da omenjeni stroj še danes uspešno dela v proizvodnih obratih in da ga nikoli nismo umaknili iz proizvodnje, temveč je delavec takrat, v času konflikta, samo izključil avtomatski programator stroja.

mag. Smirnov Boris, dipl. ing.

Pripis uredništva

Na prispevek je deloma odgovoril že tovariš Smirnov, vendar pa je poleg tega prišlo še do drugih napak in nepopolnosti. Menimo, da prispevek ni v celoti zajel pogovora in da ni dovolj precizen. Marsikatero področje, ki je opisano bodisi pozitivno bodisi negativno, so udeleženci razgovora osvetlili iz različnih zornih kotov in so skušali objektivno prikazati posamezne probleme, vendar pa jih je avtorica opisala le površno in nepopolno. Deloma je to krivda avtorice, ki verjetno ni strokovno usposobljena za pisanje člankov, ki se nanašajo na gospodarstvo in v zvezi s tem ne pozna strokovnega izrazoslovja. Prav tako je v članku nekaj malomarnosti, kot so v podpisu pod sliko, nepravilnem nazivu udeležencev in v podnaslovu »Promet noče v proizvodnjo«. — Pri slednjem je bilo govora o pameti, ne pa o prometu.

Mislimo, da je nedopustna tudi napaka, ki se je pojavila v terminu »osebna proizvodnja«, saj nikakor ne moremo govoriti o zasebni proizvodnji v Litostroju, temveč le o individualni.

V najbolj sporni izjavi, ki je povzročila največ hude krvi pa je prišlo kar do več nepravilnosti. Ena je že v terminologiji — obdelovalci — saj to končno pomeni ljudi, ne pa proizvode, ki so bili tu mišljeni.

Rečeno je bilo tudi, da smo stroj kupili pred letom dni, kar je povzročilo nesporazum v Litostroju, saj iz napisane ni bilo razvidno, o katerem stroju je tekla beseda. Mislimo pa, da je to izjavo že dovolj jasno obrazložil tovariš Smirnov v svojem prispevku.

Dejstvo je, da želimo dati Litostročani o sebi objektivno in realno sliko, zato tudi pokličemo na tovrstne razgovore odgovorne člane našega delovnega kolektiva, občutjivi pa smo, če pride do napak zaradi nepreciznosti ali nestrokovnosti pisca članka. Menimo, da je slabo informiranje javnosti slabše kot nikakršno. Zato smo mnenja, da naj bi novinarji, ki bodo v bodoče pisali o gospodarski problematiki Litostroja, predhodno dali članek na vprašanje udeležencem razgovora in bi se tako lahko že predhodno izognili marsikakšnim nesporazumom. Na tak način ne mislimo omejevati avtorjeve kreativnosti, želimo le preprečiti, da ne bi ponovno prišlo do nepravilnih izjav, ki bi nastale zaradi avtorjevega slabega poznavanja tovrstne problematike.

Uredništvo

40 milijonov dolarjev

(Nadaljevanje z 2. strani)

in opremo skoraj izključno s pomočjo dolgoročnih kreditov, danih s strani mednarodnih finančnih institucij (IBRD, IDA itd.), in da bomo to prakso skušali nadaljevati, bo vsekakor potrebno, da se močneje angažiramo s kreditiranjem v okviru naših domačih institucij.

Boja za plasma naše opreme s pomočjo uporabe ugodnih mednarodnih kreditov državam v razvoju se uspešno lahko udeležimo le, e smo konkurenčni. To pa žal v zadnjem času nismo več in nam morda le direktni jugoslovanski kredit lahko še kaj pomaga. To smo se lahko bridko prepričali pri naših zadnjih nastopih v Egiptu, Sudanu, Libiji in Indiji.

Na koncu vseh nanizanih analiz ugotavljamo, da v perspekti

vi lahko računamo v skladu s predvidenim zmernim porastom svetovne trgovinske menjave, seveda v pogojih naše konkurenčnosti, na določen napredek. Vsekakor pa moramo tudi priznati, da se sedanja ekonomska situacija v svetu precej razlikuje od one, ki je veljala še pred nekaj leti. Bistveni dogodki iz prve polovice sedemdesetih let, kot so: rušenje obstoječega mednarodnega monetarnega sistema, inflacije, podražitev naite, problem osnovnih surovin, recesija so in še vedno vplivajo na naše poslovanje v zunanji trgovini, pri čemer bo nujno, da tudi v bodoče še bolj pretehtamo naše posamezne odločitve pri sprejemanju posameznih poslov oziroma objektov.

Franc Bahar, dipl. ing.

ODGOVOR NA ČLANEK »LITOSTROJČAN O TOPLEM OBROKU«

Mnenja smo, da je hrana dobra

Družbena prehrana je nedvomno področje, ki je zanimivo za vso delovno organizacijo. Pogosto je to predmet sporov, ob katerih se izražajo različna mnenja prizadetih. Mnenja pa smo, da je prehrana v naši delovni organizaciji ustrezna oziroma dobra. Večina delavcev, ki se hranijo v naših obratih prehrane je tudi zadovoljna, ker objektivno ocenjuje dejansko stanje, pozna probleme na tem področju, realno primerja stanje drugod in nenehno spremlja razvoj tega področja.

TOZD ZSE ima od svoje ustanovitve v svojem sestavu kompleten obrat družbene prehrane, ki zajema centralni obrat, kjer so skladišni prostori, kuhinja s posebnimi napravami in prostori za pripravo in za zaključek postopka, restavracija s samopostrežno linijo in bife. Poleg tega imamo še razdelilna mesta v obratih.

Pri samem razdeljevanju obrokov se seveda srečujemo z mnogimi problemi. Posebni problemi se pojavljajo v obdelovalnici in pločevinarni, predvsem zaradi slabih organizacijskih priprav in nedvomno tudi zaradi pomankljive discipline delavcev. Da bi pospešili poslovanje in preprečili križanje uporabljene posode z jedmi iz samopostrežne linije, pa bo potrebno preurediti del jedilnice v obdelovalnici za odlaganje uporabljene posode in jedilnega pribora.

Podobni zastoji pri razdeljevanju so tudi v restavraciji. To je treba pripisati predvsem počasnemu gibanju vrste in oklevanju posameznikov pri odločitvi za izbiro jedi. Gotovo pa se bo tudi to izboljšalo s predvideno preureditvijo samopostrežne linije, ki bo sledila preureditvi celotne kuhinje.

Sistem razdeljevanja malic, kot je dogovorjen v našem kolektivu, je za uporabnike zelo ustrezen. Ves riziko za morebitne ostanke hrane, ki je v nobenem primeru ponovno ne uporabimo, je na strani TOZD ZSE, poraba kruha pa je prepuščena odločitvam posameznih uporabnikov. Če na primer ene vrste toplih obrokov zmanjka, pride

seveda do velikega negodovanja, vendar pa se dogaja, da jih večjo količino vrzemo tudi med odpadke. Za uravnavanje količine toplih obrokov bi bilo verjetno bolje, da bi jih pripravljali po predhodnem naročilu tozdvov. V tem primeru pa bi ves riziko moral prevzeti naročnik. Z ozirom na to, da poteka razdeljevanje malic istočasno na vseh razdelilnih mestih, je na voljo ekipa s prevozom, ki skrbi za dodatno preskrbo v primeru pomanjkanja na enem od razdelilnih mest.

Poudariti moram, da imamo na petih razdelilnih mestih dnevno 15 različnih jedi (12 hladnih obrokov, 8 različnih obrokov mesnih jedi, ki se kombinirajo dnevno po dve vrsti in 11 vrst enolončnic, ki se pripravljajo v določenem zaporedju). Na to pa seveda vpliva tudi možnost nabave. Mnenja smo, da je izbira dovolj velika, da od 15 vrst jedi lahko vsak zaposlen, tudi tisti z dieto najde ustrezen obrok. Brez sistemskih sprememb, ki smo jih delno že omenili, je zelo težko širiti dnevno izbiro jedi. Zavedati se moramo, da je pri 100 ali 150 članskem kolektivu možno pripraviti jedi s predhodnim dogovorom skoraj po naročilu posameznika, pri 3400 članskem kolektivu pa je zelo težko ustreči vsem željam.

KAKŠEN NAJ BO JEDILNIK

Jedilnika za ves mesec ni težko sestaviti. Sestavimo ga lahko tudi v sodelovanju s katerokoli komisijo, ki jo določi sindikat ali kdo drug. Odstopanja od

predvidenega jedilnika pa bodo v večji ali manjši meri nujna zaradi problemov dobav na tržišču. Veliko lažje bi bilo za nas, če bi sestavili jedilnik za 22 ali 23 delovnih dni in na primer osmi delovni dan v mesecu skuhalo za 2500 prisotnih na delu jed, ki je po jedilniku, na primer makaronovo meso. Vse organizacije, ki imajo ta sistem, nimajo možnosti dnevne izbire. En obrok določen vnaprej v primerjavi z dnevno izbiro 15 različnih jedi za naše razmere ni ustrezen. To bi za Litostrojčane pomenilo velik korak nazaj in smo proti takšnemu načinu.

Kvaliteta prehrane je po naših ocenah, ocenah organizacij, ki nas obiskujejo zaradi izmenjave mnenj in po oceni večine uporabnikov ustrezna. Kvaliteta je odvisna od finančnih vlaganj v proizvodnjo jedi, kvalitete dobavljenih surovin in še od marsičesa. Poseben problem obstaja pri kvaliteti jedi, ki jih nudimo neposredno iz skladišča ali drugih prostorov. Zalog za daljše časovno obdobje nikoli nimamo. Blago je uskladiščeno v ustreznih prostorih, vendar ne moremo vedno odkriti pokvarjene konzerve ali drugega artikla. Prosimo vse člane kolektiva, da v primerih, ko je konzerva ali drugi artikel neustrezen, to takoj sporočijo odgovornim v delavsko restavracijo. Kritika na sestanku mesec dni kasneje, da je bila konzerva pokvarjena, ne more koristiti nikomur. V vseh primerih posamezniku preskrbimo ustrežno jed. Vsako stvar, ki je še tako dobra, je možno še izboljšati. To je naš osnovni cilj. Dosegli ga bomo lahko s skupnimi močmi, s sodelovanjem in razumevanjem vseh prizadetih. Iz naše prakse lahko trdimo, da je zelo malo primerov, ko posameznik ali neformalna skupina predlaga izboljšave.

Za objektivno mnenje posameznikov in skupin s predlogi za boljše rešitve smo imeli vedno posluš. V ta namen smo imeli v restavraciji nabiralnik, v katerem nismo našli v dveh letih niti enega predloga za boljše rešitve. Odstranili smo ga zaradi nekoristnosti in zbiranja odpadkov v njem.

Želimo si, da bi prizadeti svoje kritike obenem s predlogi za izboljšavo izražali na sestankih, predvsem tisti, ki se redno hranijo in poznajo probleme, saj je tudi v našem interesu, da dobimo čim več koristnih predlogov. Če si bomo prizadevali, bo razvoj na tem področju vsekakor možen in tudi potreben, vse do tlej, dokler ne bomo vsi zadovoljni.

NEKATERI PROBLEMI, S KATERIMI SE TOZD ZSE SREČUJE PRI SVOJEM DELU

Enotnega mnenja smo lahko, da je delo pri pripravi celotne družbene prehrane zelo naporno. Primerjamo ga lahko s precej težkimi deli v nekaterih proizvodnih procesih, saj ima veliko dodatnih nevednosti. Delovni dan se za nekatere prične že ob 3. uri zjutraj, za nekatere pa konča pozno v noč. Proizvodni proces se dnevno obnovi brez možnosti opustitve opravil ali njihove odločitve na naslednji dan. V proizvodnem procesu je osebe kuhinje, restavracije in razdelilnih mest v podjetju vezano na natančno določen rok večkrat v enem dnevu. Težko si predstavljamo, da bi zaradi objektivnih ali subjektivnih težav ne pripravili pravočasno malice, kosila itd. Verjetno bi v obeh večini bili zelo neodgovorni, ne glede na težave, ki so povzročile zastoj.

Težave pri pridobivanju delovne sile in problem pri nagrajevanju so še danes prisotni. Korak naprej je narejen ob spremembi sistema nagrajevanja. Danes imamo 68 zaposlenih od predvidenih 78 delovnih mest. Precej delovne sile je brez ustrezne kvalifikacije.

Dober tek!

Pri nas so zaposlene večinoma ženske. Zaradi težkega dela imamo veliko izostankov zaradi bolniškega staleža, porodniških dopustov itd. Delo poteka v restavraciji tudi ob sobotah in ob nekaterih praznikih, tudi v tem času je potrebno organizirati normalni proizvodni proces. Zaradi teh problemov nastaja vprašanje nadomeščanja, normalnega izkoriščanja rednih letnih dopustov, prekomernega nadurnega dela itd. Delo z ljudmi je zelo težavno, posebej, če je razumevanje posameznikov majhno. Čeprav je zaradi pomanjkanja delovne sile veliko težav, moramo poudariti, da z velikim prizadevanjem vseh sodelujočih dosega mo dobre rezultate.

Dileme, ki se pojavljajo, ali naj imamo še naprej restavracijo odprtega tipa, so nepotrebne. Analize, ki smo jih izdelali, kažejo, da je to celo nujno. Fiksni stroški močno vplivajo na ceno prehrane. Ti so v naših razmerah optimalni pri približno 4500 skupnih obrokih na dan.

Eden večjih problemov je nedvomno nabava prehranskih artiklov. Tržišče ob vsakem času ne omogoča nabave dovolj kvalitetnega blaga in v zadostnih količinah. Poseben problem se od časa do časa pojavlja pri dobavi kvalitetnega mesa. Kvaliteta in cena močno nihata. Nujne so večkratne hitre intervencije, spremembe izbire in tudi uporaba konzerviranih polizdelkov. Omenili smo tudi prostorske težave. To pa bomo morali reševati skupno s posameznimi tozdi.

To je le del vprašanj, s katerimi se srečujemo pri našem delu. Če bi hoteli res podobno obdelati vsa področja, bi potrebovali veliko več časa in prostora. Pripravljeni smo upoštevati vse koristne in utemeljene predloge in sprejeti vsako objektivno kritiko. S skupnimi močmi bomo lahko veliko hitreje uresničili zastavljene cilje. To je v interesu vseh nas — uporabnikov in izvajalcev. V ta namen predlagamo Konferenci sindikata, da organizira potrebne razgovore in na osnovi teh sprejme ustrezne sklepe, zagotovi za to tudi ustrezna sredstva, da bi v relativno kratkem času prišlo do vidnejših sprememb.

HLADNI IN TOPLI NAPITKI

Spregovoriti moramo nekaj tudi o preskrbi zaposlenih z ustreznimi napitki med delovnim časom. Do danes smo postopoma nabavili in instalirali skupaj 19 avtomatov za tople in mrzle napitke. TOZD ZSE je vložila velika finančna sredstva, saj stane en avtomat približno 66.000 dinarjev. Poslovanje je potekalo nekaj časa z manjšimi težavami, čeprav smo te pričakovali ravno v začetku. Žal so se problemi iz dneva v dan stopnjevali. Vse več je bilo fizičnih okvar in uporabe neustreznih kovancev. Zaradi skrajne malomarnosti posameznikov ali manjših skupin smo bili prisiljeni vse avtomate ustavititi in izvršiti večja popravila. Problemi nastajajo že ob sami instalaciji. Proces za priključek, ki ga opravi podjetje, traja tudi po več mesecev (nabava). Poškodbe nastajajo največ v pločevinarni.

Posamezni tozdi premalo skrbijo za ureditev ustreznega prostora in red ob avtomatih. Omenili smo uporabo neustreznih kovancev, pri katerem izguba ni glavni problem; veliko večji problem je poškodba avtomata in zelo drago popravilo. Pojavljajo se primeri, da posamezniki na zelo dragem stroju izdelujejo kovanice, za katere porabijo veliko dragocenega časa, da bi dobili napitek za en dinar. Porabljeni čas in drugo pa stane brez morebitne okvare avtomata dostikrat tudi 50 din.

Iz dosedanje prakse smo ugotovili, da je veliko manj okvar in problemov v obratih, kjer imajo vodstva več razumevanja in odgovornosti za skupno imovino in korist vseh. Omenimo lahko livarno jeklene in sive litine, kjer avtomati delujejo v glavnem brez večjih težav.

Zaradi teh problemov bomo v bodoče prisiljeni fizične in ne-normalne okvare zaračunati tozdu, v katerem se avtomati nahajajo. Nedopustno je, da nekateri posamezniki ali manjše skupine povzročajo težave vsem discipliniranim uporabnikom in povzročajo tudi veliko škodo. Ob tej priložnosti pozivamo vse člane kolektiva, da pomagajo pri rešitvi skupnega perečega problema.

P. Krilič

Predlogi za boljše prehrano

Na pobudo komisije za socialna vprašanja in družbeni standard pri Konferenci osnovne organizacije sindikata Litostroj je bil 6. 12. 1976 sklican razširjen sestanek, na katerem so poleg članov komisije sodelovali predsedniki osnovnih organizacij sindikata in predstavniki Zunanje storitvene enote. Posvečen je bil samo eni točki, to je prehrani med delovnim časom.

Razprava je bila živahna in je načela marsikatero vprašanje, v ospredju pa je bilo vprašanje kvalitete obrokov, njihove izbire in delitvenih mest. Sprejeta so bila priporočila, na osnovi katerih bo delavska restavracija pripravila jedilnik za ves mesec, s pripisom cene za posamezni obrok. Člani komisije bodo skupaj z vodstvom delavske restavracije jedilnik uskladili in ga oddali v nadaljnjo obravnavo osnovnim organizacijam sindikata. Prevladalo je mnenje, da bi bila prehrana lahko kvalitetnejša in delitev toplega obroka na višjem kulturnem nivoju, če bi bila delilna mesta — jedilnice primernejše. Če pa bi delitev malice prenesli v en objekt, to je v delavsko restavracijo, potem po mnenju tovariša Robežnika tudi ne bi bilo težav glede izbire hrane (dunajski zrezek, pečen piščanec, razne solate, polpeti, itd.) in kvalitete. V razpravi je bilo ugotovljeno, da so najbolj neprimerni prostori za delitev malice v obdelovalnici. Z ozirom na to so bili predstavniki osnovne organizacije sindikata TOZD FI zadolženi, da se o problemu primerne ureditve jedilnice pogovore z vodstvom tozda in da se to čimprej uredi. V kolikor pa jedilnice ne bi primerno uredili, naj bi se vsa delitev toplih obrokov za oddelke, ki nimajo primerno urejenih jedilnic, prenesla v prostore delavske restavracije. Topla malica naj bi se delila po etapah, kot je to v praksi v vseh večjih delovnih organizacijah. S tem v zvezi pa prihaja do vprašanja discipline, ki pa prav gotovo ni stvar delavske restavracije.

Da sta disciplina in odnos do družbene lastnine dokaj slaba, je pokazala tudi nadaljnja razprava, v kateri smo se dotaknili tudi uporabe in stanja avtomatov za tople in hladne napitke. Z ozirom na neodgovoren odnos posameznikov do skupne lastnine in tudi prekomernega izžubljanja časa ob avtomatih, je bilo sprejeto priporočilo, da Konferenca osnovne organizacije sindikata Litostroj uredi vse potrebno, da se regres za tople napitke na račun prehrane ukine (sedaj 1 dinar) in se nameni boljši kvaliteti toplih obrokov.

Veliko besed je bilo izrečenih na račun naše prehrane ob času odmora. Vendar menim, da se vse prične in konča pri disciplini, s katero bi se izognili nemalokateri težavi in tudi marsikateri investiciji. Zaostrena odgovornost za primerne odnose »dam—daš« bi uredila marsikateri problem.

M. K.

Delavski svet potrdil gospodarski načrt za leto 1977

Delovna organizacija je s svojimi temeljnimi organizacijami združenega dela na podlagi srednjeročnega načrta za obdobje 1976—1980 predvidela gospodarski načrt za leto 1977 na naslednjih načelih:

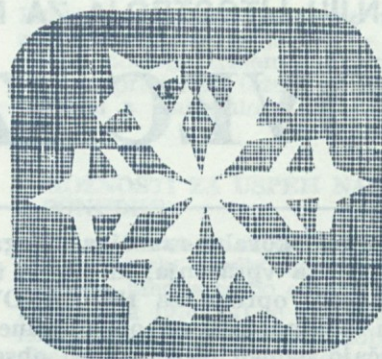
— Delovni ljudje imajo pravico in dolžnost načrtovati in načrte izvrševati s sklepanjem samoupravnih sporazumov.

— Delovni ljudje samostojno odločajo o ciljih in interesih tozdov na podlagi znanstvenih spoznanj, na njih zasnovanih ocenah razvojnih možnosti, materialnih bilanc in skladnosti z zakonom reprodukcije ter ekonomike, ob zagotavljanju načela sodelovanja ter medsebojne odgovornosti in solidarnosti.

Globalni podatki gospodarskega načrta za leto 1977 so naslednji:

Pridobivanje in razporejanje in delitev dohodka delovne organizacije v leto 1977:

	v 000 din
Celotni dohodek	1.318.085
Materialni stroški	841.611
Amortizacija	58.453
Pogodbene obveznosti	43.512
Zakonite obveznosti	43.271
Osební dohodki	289.224
OstaneK dohodka	42.014
Obvez. iz ostanka dohodka	5.190
Čisti ostanek dohodka	36.824

SREČNO NOVO LETO

Temeljne organizacije združene delo so po dvostopenjskem postopku oblikovale, razpravljale, usklajevale ter sprejele svoja

stališča do gospodarskega načrta za leto 1977.

S srečujočim planiranjem se resnično približujemo k tistemu, ki neposredno ustvarja, da sam vgrajuje, kar zmora in s tem tudi prevzema odgovornost do sprejetih obvez.

Gospodarski načrt za leto 1977 je bil obravnavan na vseh družbenopolitičnih organih, sprejet na DS TOZD in potrjen dne 20. 12. 1976 da na delavskem svetu delovne organizacije TZ Litostroji.

Gospodarski načrt je realen, saj temelji na že znanih naročilih, skrb vseh sodelujočih v poslovanem in proizvodnem procesu pa je, da postavljene cilje spremljajo, da se bori za nastalo problematiko in zagotavljajo uresničitev dogovorjenih temeljnih planskih ciljev.

B. Tertnik

Izhodišča za sestavo gospodarskega načrta za leto 1977 slonijo na:

— sprejetih obstoječih naročil,

— stopnjah prispevkov in davkov, ki jih je družba predpisala za leto 1976,

— strukturi direktnih in indirektnih stroškov v celotnem dohodku, ki je bila dosežena v zadnjih letih in

— srednjeročnem načrtu za obdobje 1976—1980.

Prve priprave za sestavo gospodarskega načrta 1977 so se pričele že v avgustu in sicer v TOZD Finalni izdelki. Najbolj pereča točka v našem predvidevanju in izvrševanju nalog je izbor naročil. Ni dovolj samo količina naročil, temveč tudi koliko naročil je za posamezne proizvode. TOZD FI in Planski biro sta naredila pregled naših zmogljivosti v preteklih letih za posamezne proizvode in primerjala z obstoječimi naročili.

Ugotovljeno je bilo, da je premalo naročil za črpalke, cementno opremo in tudi naročila dieselskih motorjev upadajo. Pri postavljanju plana za prodajni sektor je bila ta ugotovitev upoštevana in se mora akvizicija na teh proizvodih ojačati. Ta ugotovitev je vplivala tudi na spremembo strukture količinske proizvodnje za leto 1977, z ozirom na na predviden ov srednjeročnem planu. Pri tej spremembi pa je skupna količina 9000 za leto 1977 ostala ista. Novost v gospodarskem planu 1977 je tudi prikazovanje izobraževanja ob delu po posameznih tozdih, da bi izboljšali strukturo izobrazbe na vseh nivojih.

Podpisani sporazumi, ki so vgrajeni v gospodarski načrt za medsebojne obveze med izvrševalci in koristniki posameznih dejavnosti, postajajo resnične podloge za urejanje medsebojnih odnosov. Nadaljnje delo na teh področjih pa je sklepanje samoupravnih sporazumov, kateri bodo še natančneje opredeljevali pravice in dolžnosti izvrševalcev kot uporabnikov pri skupnem proizvodni.

Vsi tozdi so bili seznanjeni s stanjem glede naročil in so na podlagi tega sestavljali svoje načrte. Na koordinacijskem sestanku med TOZD PI in TOZD FI, na katerem sodelujejo vse družbenopolitične in samoupravne strukture, so dokončno uskladili obveznosti, ki izvirajo pri skupnem proizvodni. Temeljne organizacije združenega dela so po stopenjskem postopku oblikovale, usklajevale ter sprejele nova stališča do gospodarskega načrta 1977.

Opomba: Pogodbeni delavci, ki delajo na podlagi pogodbe (»honorarici«), niso upoštevani, če ne delajo poln delovni čas.

V naslednji razpredelnici je razvidna razdelitev AM sredstev, anuitete, združevanje AM v okviru ZPS, sklad obratnih sredstev ter prosta sredstva v okviru TOZD in DS SSP.

Količinski načrt

Proizvodna grupa	EM	Načrt realizacije		
		skupna	eksterna	interna
IRR — konstrukcija	OOONU	420	—	420
Jeklena litina	t	3.200	1.890	1.310
Siva litina	t	2.450	1.000	1.450
Special. litina	t	1.700	1.660	40
Zvarjenci	t	3.400	—	3.400
Odkovki	t	400	—	400
Modeli	OOONU	90	—	90
Storitve	OOONU	4	4	—
TOZD PI:	t	11.500	4.550	6.600
	OOONU	94	4	90
Turbine	t	2.300	2.300	—
Črpalke	t	400	400	—
Žerjavi	t	2.200	2.200	—
Cementarne	t	120	120	—
Dieselski motorji	t	650	650	—
Talni transport	t	1.600	1.600	—
Preoblikovalni stroji	t	1.500	1.500	—
Strojni deli	t	230	230	—
Zunanja montaža	OOONU	140	140	—
Storitve	OOONU	40	40	—
TOZD FI:	t	9.000	9.000	—
	OOONU	180	180	—
TOZD SE	OOONU	160	160	—
Notranji transport	OOONU	130	—	130
Invest. vzdrž.	OOONU	164	—	164
Tekoče vzdrž.	OOONU	330	—	330
Storitve	OOONU	40	40	—
Lisiki	t	900	500	400
Elek. energija	MWh	21.000	—	21.000
Voda	000 m ³	400	—	400
Ogrevanje	10 ⁶ kcal	14.000	—	14.000
Komprim. zrak	000 m ³	2.810	—	2.810
Tovor. transport	t! km	550.000	—	550.000
Osební transport	km	200.000	—	200.000
TOZD IVET:	t	900	500	400
	OOONU	664	40	624
DS-embalaža	m ³	880	—	880
ZSE-tiskovine	t	12	12	—
SKUPAJ DO:	t	21.062	14.062	7.000
	OOONU	1.518	384	1.134

Opomba: Količina v posameznih tozdih je odvisna od zapoljenosti proizvodov, zato primerljivost s predhodnimi obdobji ni točna.

Načrt kadrov

TOZD/DS	Zasedba			Načrt za leto 1977		
	1. 10. 1974	1. 10. 1975	1. 10. 1976	Proizv.	Rež.	Skupaj
IRR	260	254	260	225	53	278
PI	836	854	910	722	224	946
FI	1.181	1.155	1.180	920	371	1.291
SE	56	65	66	50	21	71
IVET	300	309	307	254	61	315
SSP	487	493	495	45	472	517
ZSE	147	158	162	130	47	177
ICL	84	83	84	20	68	88
Skupaj DO:	3.351	3.371	3.464	2.366	1.317	3.683

TOZD DS	Fond AM	25 % sklad obrat. sred.	10 % združ. v okviru ZPS	Anuitete	Prosta sredstva
IRR	2.106.000	526.500	210.600	581.458	787.442
PI	13.824.000	3.456.000	1.382.400	1.267.245	7.718.355
FI	33.874.000	8.468.500	3.387.400	3.598.570	18.419.530
SE	750.000	187.500	75.000	26.546	460.954
IVET	4.044.000	1.011.000	404.400	53.728	2.574.872
SSP	1.819.000	454.750	181.900	8.411	1.173.939
ZSE	1.158.000	289.500	115.800	—	752.700
ICL	878.000	219.500	87.800	136.000	434.700
Skupaj:	58.453.000	14.613.250	5.845.300	5.671.958	32.322.492

Razmišljanja ob novem načrtu

Tovariša Vilija Maka, šefa biroja PI v prodajnem sektorju, sem poprosil za novice z njegovega področja prodaje. Namesto skopih in formalnih podatkov je podal zgolj v celovit pregled poslovanja in uspešnega dela med prodajnim birojem PI in TOZD PI v letu 1976.

Primer je za poslovanje v Litostroju zelo zanimiv in vreden vse pozornosti. V času, ko se interesi in odnosi med tozdi šele kristalizirajo, je pomembno tudi spoznanje, da le tesno in nesebično sodelovanje med tozdi in različnimi službami daje dobre rezultate.

Ko smo lansko leto sprejemali letni načrt blagovne proizvodnje TOZD PI-domači trg za leto 1976 in planirali 122.692.560 din, smo bili trdno odločeni, da ga bomo dosegli, vendar smo se zavedali, da nas čaka izredno težko leto.

Konjunktura je bila izredno slaba, k čemur je v veliki meri pripomogel novi zakon o plačilih, ki je začel veljati v aprilu. Ulitki se običajno naročajo s kratkimi dobavnimi roki, kar je sicer ugodno, ker se denarna sredstva hitro obračajo, istočasno pa je to tržišče silno občutljivo na konjunktura nihanja ter na spremembo predpisov.

Pokazala se je pravilna politika v TOZD PI, kjer smo se domenili, da preidemo na proizvodnjo kompliciranih ulitkov. Na ta način sicer dosegamo manjši tonažni efekt, so pa zato finančni efekti boljši. Zaradi zmanjšane konjunktura so nekatere livarne znižale cene izpod meje rentabilnosti in na ta način pobrale velike količine enostavnih ulitkov, mi pa smo zadržali nivo cen, zahvaljujoč prav dejstvu, da smo izdelovali komplicirane ulitke. Tu je treba razumeti izdelavo kompliciranih oblik, kot tudi izdelavo visoko legiranih kvalitativnih materialov, ki so zahtevni s strani metalurškega vidika. To nam je uspevalo kljub težavam s kadri, saj smo sposobni prevzemati najzahtevnejše ulitke.

Zelo dobre učinke je pokazala tudi naša usmeritev v obrabno in toplotno odporne ulitke, ki jih prodajamo cementarnam, rudnikom, cestnim podjetjem, papirni industriji in drugim.

Na tem mestu je potrebno omeniti tudi našo stalno in potencirano orientacijo na razvoj novih kvalitativnih litine. S temi kvalitativnimi paritamo močni konkurenci razvitih držav, kar se kaže tudi v zaupanju naših poslovnih partnerjev, ki potrjujejo visoko vrednost naših kvalitativnih. Gotovo pa ta usmeritev pomeni tudi garancijo, da bomo lahko našli vse več kupcev tudi v tujini.

Težavo pri prodaji ulitkov za zunanji trg pomeni dejstvo, da je naša livarna prvenstveno namenjena naši finalni proizvodnji, zato ima izdelava ulitkov za naše izdelke razzmljivo vso prednost. To pa ima za posledico, da težko nudimo trgu atraktivne

dobavne roke, še težje pa jih izpolnujemo.

Tu pa je nekaj zelo pomembnega. Koncept enotne livarne nam je omogočil, da se kljub temu elastično prilagajamo tržnim razmeram in tako v veliki meri ublažimo dejstvo, da je blagovna proizvodnja šele na drugem mestu.

Mnogi kupci zahtevajo od nas grobo obdelane ulitke. Tu ne smemo mimo dejstva, da nam na tem področju z velikim razumevanjem in v okviru svojih možnosti pomaga TOZD FI. Tu mislimo na pomoč v smislu odstopanja strojnih kapacitet, kot tudi v smislu stalne pripravljenosti glede strokovnega sodelovanja. Poudariti moramo tudi pripravljenost na dogovarjanje, katera proizvodnja ima prednost, katera je bolj in katera manj nujna.

V desetih mesecih smo fakturali 95.182.920 din, kar je precej čez kumulativni dinamični plan in sedaj smo že prepričani, da bomo plan dosegli, upamo pa tudi, da nam ga bo uspelo preseči.

Trenutno stanje z naročili je relativno ugodno, saj jih imamo za preko 7 milijard starih dinarjev. V biroju PI obravnavamo večje število ponudb, ki nam do konca januarja 1977 obetajo realizacijo naročil za približno 1000 ton jeklene litine, 800 ton specialne litine ter 300 ton sive litine.

Po vesteh iz časopisov ter po napovedih naših gospodarstvenikov, da se bo nekoliko poživila gospodarska rast ter po nekaterih naših podatkih lahko tudi v naši veji pričakujemo, ob maksimalnem angažiranju prodaje, povečana naročila. Prepričani smo, da lahko optimistično pričakujemo tudi naslednje poslovno leto.

Jasno je, da to zahteva ogromne napore delavcev v Biroju PI. Potrebno je biti vedno prisoten na tržišču, obdelati je potrebno ogromno število ponudb in pogodb, ker je vsaka zase relativno majhne vrednosti. Vedno je treba biti obveščen o rokovi situaciji, ker tudi posluh na tem področju pomeni veliko. Že dolgo je namreč znano, da je kipec dobro kvaliteto in solidne roke pripravljen tudi boljše plačati. Tu pa, mislimo, je ključ našega uspeha.

A. N.

POROČILO O PRIZADEVANJH LITOSTROJA ZA PRIDOBITEV POSLA

HE ČAKOVEC IZBIRA DOBAVITELJA

Več kot leto dni že teče raziskovalno-razvojna naloga pod delovnim naslovom »ČAKOVEC«. Naloga obsega vsa vprašanja, ki jih je treba rešiti v zvezi s pričakovanim naročilom turbinske opreme za HE ČAKOVEC na Dravi. — Cevne turbine rekordnih moči in izredno težavne obratovalne zahteve terjajo nadvse skrbno obravnavo in uvrščajo nalogo med najbolj obsežne in odgovorne, ki jih je doslej reševal biro IRRP/HE.

Ponudba Litostroja za opremo HE Čakovec čaka v družbi s tujimi ponudbami na odločitev investitorja...

PROJEKTA ZAMISEL HIDROELEKTRARNE

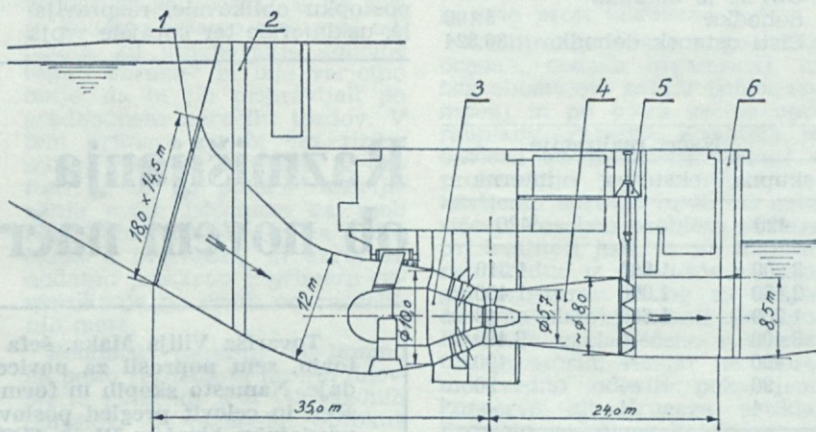
Idejni projekt za HE Čakovec je izdelal zagrebški Elektroprojekt. Elektrarna je zamišljena kot kanalska elektrarna. Jez na Dravi pod Varaždinom bo odvajal vodo v 6,5 km dolg kanal, po katerem bo dotekala dvem turbinam in se iz njiju po podvodnem kanalu vračala v strugo Drave.

Projekt predvideva dve cevni turbini, katerih vsaka bo ob polni obremenitvi in pri 125 vrtljajih na minuto na konstrukcijskem padcu 17,5 m požirala 250 kubičnih metrov vode na sekundo, ter imela koristno moč 39.700 kW. Štirikrilni Kaplanov gonilnik približnega premera 5,7 metrov bo že na najnižjem obratovalnem padcu 16,5 m požiral 250 kubičnih metrov na sekundo. Na padcih nad konstrukcijskim padcem tja do najvišjega obratovalnega padca 18,4 m bo obratovanje turbine omejeno z nazivno močjo 39.700 kW, ki pomeni hkrati tudi največjo moč turbine.

Za zmanjševanje valovanja, ki se pojavlja v dovodnem in odvodnem kanalu ob naglih razbremenitvah generatorjev, projekt ne predvideva vzporednega izpuščanja vode skozi posebna obtočna zapirala, temveč zahteva, da odteka voda po razbremenitvi še naprej skozi turbine. Po prvem vtisu ta zahteva nasprotuje sama sebi, saj voda vsebuje moč. Voda mora torej teči skozi turbino tako, da ji ne predaja svoje moči. To je dosegljivo z zvišanjem vrtilne hitrosti do pobege in ohranitvijo vrtilne hitrosti na pobežni višini. Pri obratovanju na pobežu turbina nima koristne moči, prepušča pa — odvisno od položaja gonilnih kril in vodilnih lopat — znatno količino vode, lahko celo več kot pri polni obremenitvi. Tako prepuščanje vode je vendar možno samo na nizkih padcih. Na visokih padcih so pobežne vrtilne hitrosti in vibracije agregata previsoke.

Projekt HE Čakovec se umika nevarnosti pretiranega pobege in treslajev po hitrih razbremenitvah ob prehajanju na prepuščanje vode skozi turbine in med samim jalovim prepuščanjem s tem, da predvideva v sesalni cevi turbine posebno regulacijsko zapornico. Le-ta se med prehajanjem na prepuščanje pripre, uničuje del vodne energije in tako zmanjšuje padec, na katerem obratuje turbina. Pobežna vrtilna hitrost, s katero obratuje turbina med razbremenjevalnim obratovanjem ali desaržiranjem, kot imenujemo to prepuščanje, je zato znatno nižja, kot bi bila na nezmanjšanem padcu. Po zahtevi projekta naj priprta regulacijska zapornica uničuje tolikšen del padca, da bo pobežna vrtilna hitrost turbine med razbremenjevalnim obratovanjem približno enaka normalnemu številu vrtljajev, turbina pa naj prepušča okrog 70% pretoka, kakršnega je imela pred razbremenitvijo.

Elektroprojekt Zagreb je na njegovo projektno rešitev desaržiranja skozi turbine ob pritignitvi regulacijske zapornice v sesalni cevi (sl. 1) napeljal HE Iffezheim v Zahodni Nemčiji, za katero sta dobivali opremo tvrdki Voith in Esher Wyss in kjer zmanjšujejo valove v dovodu in odvodu na opisani način.

CEVNE TURBINE NA SVETOVNEM VRHU

Izbira cevni turbin za HE Čakovec je vsekakor utemeljena, saj prinašajo v primerjavi s Kaplanovimi turbinami z navpično gredjo prihranek na izkopu in gradbenem delu elektrarne.

V dokaz odgovornosti raziskovalno-razvojne naloge, ki naj Litostroj privede do lastne dokumentacije za ustrezni cevni turbini Čakovec in pripadajočo opremo, je treba najprej ugotoviti, da med vsemi že obratujočimi cevni turbinami sveta ni niti ene, ki bi prekašala turbino Čakovec hkrati po velikosti, moči in padcu. Nekatere izmed dosedanjih cevni turbin prekašajo čakovski turbini le po enem od zgornjih meril, ne pa po vseh treh!

Po nepopolnih podatkih obratuje na svetu približno 500 cevni turbin posamezne moči preko 1000 kW (v Jugoslaviji samo ena, in sicer v HE Ajba 4100 kW, premer gonilnika 3,0 m). Približno 200 od teh turbin ima premer gonilnika nad 5 m in morda samo 100 med njimi presega čakovski turbini s premerom gonilnika. Od poslednjih več kot polovica obratuje v ZSSR.

Skoraj vse dosedanje cevne turbine ne dosega moči turbin za HE Čakovec (39,7 MW). Izjeme predstavljajo HE Altvörth na Donavi v Avstriji (40 MW), HE Rock Island v ZDA (50,5 MW) in HE Saratov v ZSSR (47,3 MW). Glede padcev pa je treba ugotoviti, da po znanih podatkih nobena po moči pomembna cevna turbina ne obratuje na padcu, ki bi dosegal konstrukcijski padec HE Čakovec (17,5 m), kaj šele največjega (18,4 m). Glede na padec turbine HE Čakovec torej vodijo!

Zaradi nazornega dokaza o pripadnosti turbin Čakovec v sam svetovni vrh cevni turbin navajamo nekatere najbolj pomembne dosežke na tem področju v naslednji tabeli, ki ji za primerjavo dodajamo glavne podatke turbin HE Čakovec:

Hidroelektrarna	Država	Premer gonilnika (m)	Moč (MW)	Padec (m)
Offensheim	Avstrija	5,60	25,0	12,0
Altenwörth	Avstrija	6,10	40,0	16,0
Beaucaire	Francija	6,25	35,0	10,7
Sauveterre	Francija	6,90	33,0	9,4
Iffezheim	Z. Nemčija	5,00	28,0	11,7
Hedmark	Norveška	5,60	20,5	9,4
Saratov	SSSR	7,50	47,3	10,6
Rock Island	ZDA	7,25	50,5	12,0
Čakovec	Jugoslavija	5,70	39,7	17,5

Sl. 1
Skica podolžnega preseka HE Čakovec

- 1 — rešetka
- 2 — žleb za zgornjo zagatno steno
- 3 — cevni agregat
- 4 — sesalna cev
- 5 — zapornica sesalne cevi
- 6 — žleb za spodnjo zagatno steno

IZREDNA OBRATOVALNA ZAHTEVA

Odgovornost raziskovalno-razvojne naloge povečuje že omejena zahteva po zmanjševanju valov v kanalih po hitrih razbremenitvah z odvajanjem odvišne vode skozi turbine. To zahteva moramo vsekakor označiti kot izvedljivo, toda težavno, saj uničevanje energije odvišnega pretoka, delno v turbini sami in delno z regulacijsko zapornico sesalne cevi, doslej še ni preizkušeno pri taki moči, kakršna bodo imele turbine HE Čakovec, niti na tako visokem padcu. Kljub reševanju naloge z vseh vidikov in pri vsej pazljivosti se utegnejo pojaviti težave, zaradi česar je uničevanje energije, kot ga predvideva projekt hidroelektrarne, povezano z določenim tveganjem.

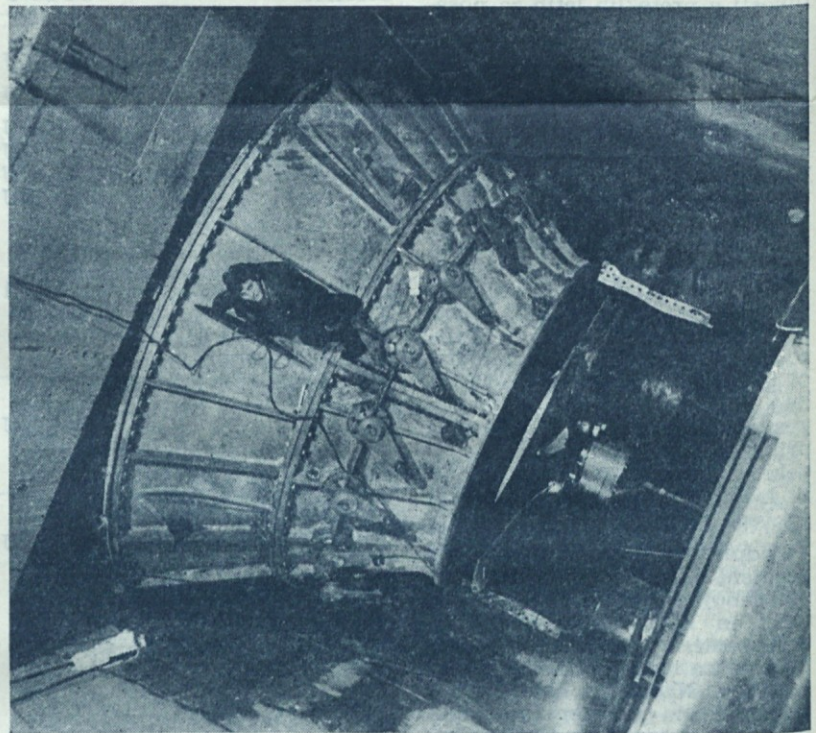
Litostroj se je z vprašanjem zmanjševanja valov v kanalih uspešno spoprijel že med projektiranjem HE Srednja Drava I. Njegovo patentirano žaluzijsko zapiralo (avtor mag. Savo Rakčević, ki je hidravlično povezano s servomotorjem turbinskega vodilnika, je sposobno valove ne samo zmanjšati, temveč povsem preprečiti njihov nastanek. Poleg tega zagotavlja zapiralo stalno obratovalno rezervo energije za zapiranje vodilnika.

Uporaba litostrojских žaluzijskih zapiral ob cevni turbinah Čakovec, ki so nadvse uspešno prestala svojo preizkušnjo na HE Srednja Drava I, to je na višjem padcu in večjih močeh kot v HE Čakovec, ne bi pomenila prav nikakega tveganja. Res bi zahtevala podaljšanje strojnice za dolžino zapiral, toda ta strošek bi bil zelo verjet-

no poplačan s prihrankom na utrjevanju brežin dovodnega in odvodnega kanala, v katerih bi valovi pa razbremenitvah turbin imeli le višino, kakršno povzroča veter.

Elektroprojekt Zagreb je že pri projektiranju HE Varaždin odklonil naš način preprečevanja valov, ker je menil, da so segmentne zapornice bolj gospodarna rešitev. Te so se pokazale v obratovanju kot uspešna naprava za zmanjševanje valov, toda njihovega nastanka ne morejo preprečiti. Zato so v HE Varaždinu brežine kanalov visoko zaščitene in podaljšane je zgradba strojnice za dolžino segmentnih zapornic, kar ob navpičnih Kaplanovih turbinah, kakršne obratujejo v HE Varaždin in uporabi litostrojских žaluzijskih zapiral ne bi bilo potrebno.

Pri projektiranju HE Čakovec Elektroprojekt Zagreb ni uporabil niti naše niti svoje rešitve, ki jo je preizkusil v HE Varaždin, temveč je posegel po že opisanem načinu desaržiranja v HE Iffezheim. Ta način ima že ob bežni primerjavi z našo, do potankosti dognano izvedbo (ponovno jo bomo uporabili v HE SD III), dve slabi lastnosti in le eno dobro. Slabo je vsekakor, da valov ne more preprečiti, temveč jih le zmanjšuje, pa tudi, način ni preizkušen na padcih in močeh, kakršni bodo v Čakovcu. V dobro mu lahko pripisujemo le, da ne zahteva podaljšanja strojnice, opremljene s cevni turbinami.

Bojimo se, da pazljivejši primerjanje obeh rešitev ne odkriva še dodatno slabo stran desaržiranja Iffezheim. Ne moremo se namreč znebiti vtisa, da ta način dokazuje željo tujih turbinskih proizvajalcev, da bi z opustitvijo obtočnih zapiral za desaržiranje zmanjšali obseg dobave ter ceno za opremo in tako zmagali v konkurenci, ne glede na življenjsko dobo turbin, ki so ob prehodu na desaržiranje in med desaržiranjem izpostavljene možnim pretresom. Ta način zato pomeni najmanjše investicijske stroške, vprašljivo pa je, če je tudi najbolj primeren z vidika dolgoletne uporabnosti opreme.

Zanimiva bi vsekakor bila poglobljena primerjava vseh treh omenjenih načinov desaržiranja ob temeljiti osvetlitvi gospodarske strani in upoštevanju naporov, ki jih nalagajo turbinam. Vendar: želja kupca je za proizvajalca zapoved! Zato smo dali ob stran vse pomisleke in se zagrizli v reševanje zamisli, kot da bi bila naša. Prepričani smo namreč, da je zahteva projektanta izvedljiva.

NA DELU JE ŠTEVILNA SKUPINA RAZISKOVALCEV

Obsežnost in zamotanost raziskovalno-razvojne naloge »Čakovec« najbolje dokazuje podatek, da se je na pripravljalnem sestanku, dne 3. februarja 1976 v Litostroju zbralo 22 strokovnjakov iz Rade Končarja, Vodogradbenega laboratorija, Instituta za turbinske stroje in Litostroja. Za Litostroj so poleg močnega zastopstva IRRP na sestanku sodelovali še tehnologi in predstavniki zunanje montaže. Domalega vsi udeleženci so na sestanku prevzeli v reševanje del naloge.

Raziskovalna naloga je tekla že pred tem sestankom, saj so bile do takrat že končane raziskave na modelni turbini. Njen aktivni hidravlični del ni bil natančna pomanjšava projektirane turbine Čakovec, so pa te raziskave z zadostno natančnostjo dovoljevale določitev velikosti gonilnika s premerom 5,7 m. Pred sestankom je bil izdelan tudi že ponudbeni projekt turbine (A. Bracar, dipl. ing.). Nalogo smo priključili na že izvedene raziskave in projektna dela ter jo razdelili na naslednja poglavja:

— Raziskave vpliva sifonske zapornice na pretočne, pobežne in kavitacijske lastnosti cevne turbine na geometrijsko povsem podobnem modelu ob merjenju utripanja tlaka (izvajalec: Institut za turbinske stroje — Vižmarje).

Sl. 2
Cevna turbina v HE Ajba med montažo (4,1 MW, padec 9,5 m, premer gonilnika 3 m), naša »odskočna deska k večjim in močnejšim strojem te vrste

— Kvalifikacijsko preizkušanje modelne turbine pred predstavnikom investitorja (Institut Vižmarje).

— Merjenje momentov na vodilne lopate in gonilna krila na cevni turbini HE Ajba pri vseh vrtilnih hitrostih do pobege (IRRP).

— Izdelava posebne modelne turbine za merjenje momentov na vodilne lopate in gonilna krila ter osnega pritiska (Institut Vižmarje).

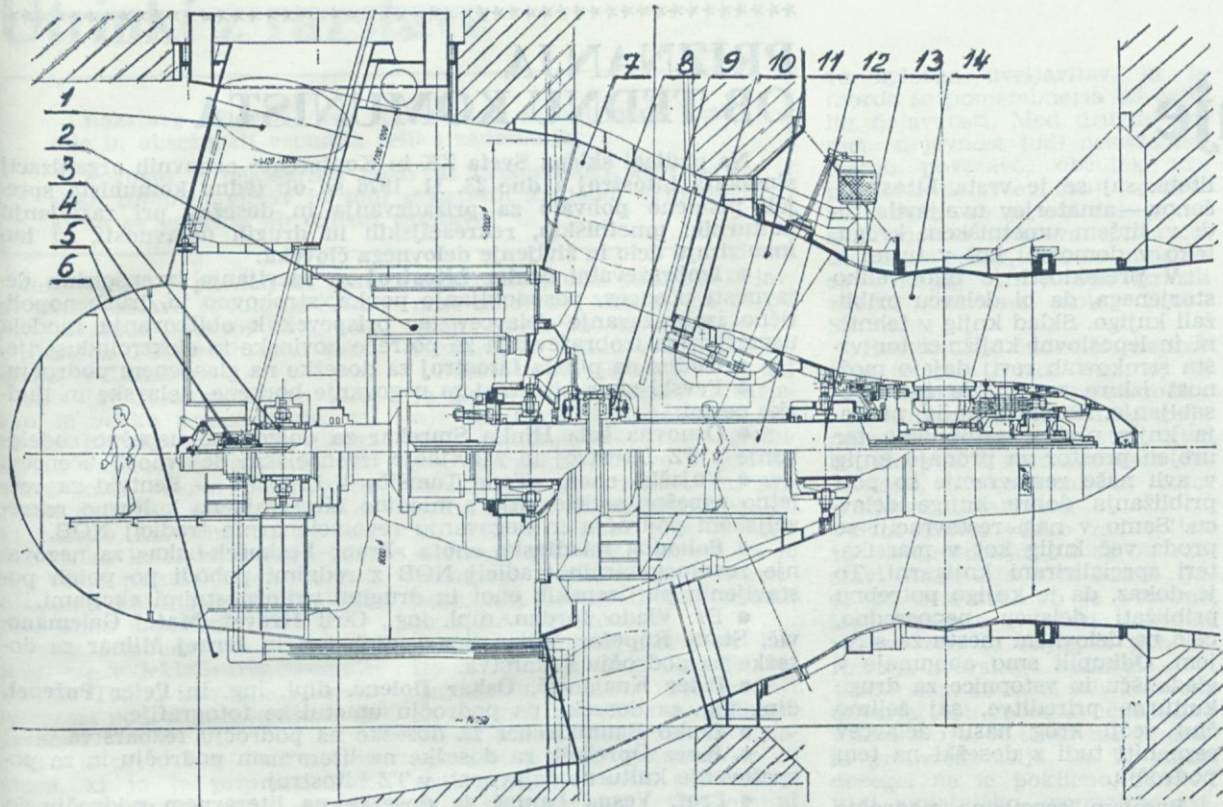
— Določitev karakteristike regulacijske zapornice (Vodogradbeni laboratorij).

— Razčlenjanje prehodnih pojavov in določitev najbolj ustreznih zakonov za gibanje vodilnika, gonilnika in regulacijske zapornice (IRRP).

— Tehnologija izdelave cevne turbine (IRRP).

— Montaža agregata (zunanja montaža).

— Izvedbeni projekt agregata (IRRP).

— Statični proračuni glavnih sestavnih delov z obravnavanjem kritične turaže, deformacij in vibracij (IRRP v sodelovanju z Rade Končarjem).

— Kontrolni postopki, ki naj zagotove kvaliteto izdelave (IRRP).

Nekateri deli te naloge so že uspešno zaključeni, drugi so še v teku. Prav vsi so za uspešno izdelavo in obratovanje turbin enako važni.

Osrednja pozornost pa je posvečena vprašanju trdnosti, udarjanju tlaka med prehodom z obremenitve na razbremenjevalno obratovanje in določitvi najbolj primerne postopka za ta prehod ter prehod od razbremenjevalnega obratovanja na prazen tek kot pripravljenost za ponovno obremenitev. Za trdnostno dimenzioniranje sestavnih delov turbine in celotnega agregata velja osnovna zahteva, da mora ležati število lastnih nihajev na sekundo v podolžni, prečni in obodni smeri izven frekvence vzbujevalnih nihanj, ki jih povzročajo udarjanja tlaka v pretočni vodi, utripanja elektromagnetnega izvora in samo vrtenje rotorja agregata. Ta zahteva, ki velja sicer za katerokoli vrsto vodnih turbin, postane pri cevni agregatih izredno pomembna spričo njihove popolne obdanosti z vodo kot nosilcem energije in hkratnim izvorom motenj ter ob poostreni zahtevi, da je treba porabo materiala obdržati v razumnih mejah.

V zvezi z vrtenjem je izredno važna tudi raziskava načina in velikosti obremenitve ležajev med prehodnimi pojavi in pobegom, saj imamo pri velikosti in padcih turbine Čakovec opravka z znatnimi silami.

SKRIBNO RAZDELANA PANUDBA LITOSTROJA

Že januarja 1976 smo predali Elektroprivredi Zagreb skrbno pripravljeno ponudbo za opremo HE Čakovec. Ponudili smo izdelavo dveh cevni turbin po 39,7 MW z regulatorjema, dveh regulacijskih zapornic za sesalno cev, drenažne naprave, naprave za hlajenje, pripadajoče elektroopreme, rezervnih delov in male cevne turbine 1,1 MW z vso pomožno opremo za vgraditev v jez pod Varaždinom. Skupaj približno 100 ton opreme.

Ponudba navaja poleg seznama dobave, tehničnih opisov in garancij tudi denarne kazni za nedoseganje tehničnih garancij. Penali so predvideni tudi za nedoseganje pretoka med razbremenjevalnim obratovanjem in za preseganje vibracij, prehodnih narastkov tlaka ter vrtilne hitrosti med prehodnimi pojavi in me distalnim obratovanjem preko določenih vrednosti. Tudi ponudniki so kvečjemu lahko dali prav toliko razdelano ponudbo, bolj temeljito si težko zamišljamo.

Naša ponudba je usklajena s ponudbo Rade Končarja za generatorje, s čimer je dana investitorju možnost, da si vso potrebno opremo nabavi pri domačih proizvajalcih.

ZNAČILNOSTI NAŠEGA PONUDBENEGA PROJEKTA

Ponudili smo triležajno izvedbo agregata z generatorjem v hruški (sl. 3). S tremi ležaji, ki jih francoski konstruktorji z največ izkušnjami pri cevni turbinah smatrajo kot pravilno rešitev za velike cevne agregate, se umikamo marsikateri težavi, ki je pestila nekatere dobavitelje takih agregatov zaradi njihove pretirane želje po prihranku. Nadalje je za naš projekt značilna pritrditev hruške na dve nogi in čvrsto vpetje prodvodilnika v obdajajoči beton. S tema dvema ukrepoma je zajamčen trden položaj notranjega dela agregata in kar najbolj zmanjšana dolžina prostega dela zunanje oklepa med prodvodilnikom in vbetoniranim delom sesalne cevi.

Za regulacijo turbine je predviden elektro-hidraulični regulator, ki bo v skladu z obremenitvijo odpiral ali pripiral vodilnik in gonilnik po taki medsebojni zvezi, da bo zajamčen najboljši izkoristek turbine. Med prehodom na razbremenjevalno obratovanje in sledečim prehodom na prazen tek bo omenjena zveza med gonilnimi krili in vodilnimi lopatami prekinjena. Obema regulacijskima organoma bo dajal ločena povelja za njuno gibanje poseben programator.

Regulacijska zapornica sesalne cevi bo v zaprtem položaju opravljala dolžnost zapirala proti zgornji ali proti spodnji vodi. Odgovornejša pa je njena vloga pripranja pretoka po hitri razbremenitvi agregata. V takem primeru bo prevzel njeno vodstvo že omenjeni programator in jo v približno 30 sekundah zaprl do položaja, ki bo omogočal razbremenjevalno izpuščanje vode skozi turbino. V tej pol minuti bo programator tudi privedel vodilne lopate in gonilna krila v ustrezen položaj, izzveneli bodo vsi prehodni pojavi in prehod na razbremenjevalno obratovanje bo zaključen. V naslednjih nekaj minutah bo programator zapornico popolnoma odprl in privedel vodilnik ter gonilnik v položaj za prazen tek.

Ob razvijanju opreme za HE Čakovec so naši projektanti prišli do nekaterih izvornih rešitev, ki jih bo Litostroj zaščitil s patenti. Tu mislimo predvsem na zagotovitev hkratnosti delovanja posameznih servomotorjev vodilnih lopat, na katere zaradi različnih višin in tlakov delujejo različni momenti, pa na izvedbo regulacijske zapornice, dovajalca olja, nosilnega ležaja in servomotorja gonilnika.

Sl. 3
Ponudbeni projekt cevne turbine HE Čakovec

- 1 — jašek za vstop v generator
- 2 — rotor generatorja
- 3 — zunanji ležaj generatorja
- 4 — dovajalnik olja
- 5 — oklep (hruška)
- 6 — dve nogi
- 7 — votla prodvodilna lopata za vstop v turbino
- 8 — notranji ležaj generatorja
- 9 — aksialni ležaj
- 10 — servomotorji vodilnih lopat
- 11 — vodilne lopate
- 12 — gred agregata
- 13 — turbinski ležaj
- 14 — Kaplanov gonilnik

Svoj ponudbeni projekt cevne agregata HE Čakovec smo skupno z Rade Končarjem oblikovali po že ustaljenih načelih

Litostroja: solidno za varno in zanesljivo obratovanje ter — z vidika dolgega trajanja opreme — brez pretiranih teženj po varčevanju z materialom.

MOŽNOSTI ZA USPEH NAŠE PONUDBE

Investitor se še ni odločil, kateri turbinski tvrdki bo zaupal naročilo. Menda se bo odločil do konca leta 1976, saj je »polfinalne« razgovore z možnimi dobavitelji in tudi z Litostrojem opravil pred kratkim.

Tako kot z nobeno ponudbo z gotovostjo ne moremo napovedati njene usode, tako tudi ob ponudbi za HE Čakovec lahko samo ugibamo, če bo privedla do naročila, in tehtamo razloge za in proti.

Investitor nekoliko preveč poudarja pomanjkanje naših izkušenj pri cevni turbinah. Naš skok od turbine 450 kW v HE Sava v Kranju preko 4100 kW v HE Ajba na 39.700 kW za HE Čakovec, bi bil res edinstven. Toda investitor pozablja, da ima Litostroj na voljo projektantske zmogljivosti z dolgoletnimi in bogatimi izkušnjami pri izdelavi vodnih turbin, ki jih lahko s pridom uporabi pri novi vrsti turbin, ne da bi mu usahnila pogum in volja. Tudi nekateri drugi izkušeni turbinski proizvajalci niso capljali po stopničkah, temveč so se takoj lotili kar pomembnih cevni turbin (tako npr. švedski Nohab).

Poleg tega investitor pozablja, da naši projektanti čitajo strokovno literaturo, kjer so objavljene skoraj vse dobre in slabe izkušnje konstrukcijskih izvedb. Tako smo pred nedavnim brali, da so v Avstriji v HE Altmühl ustavili kar pet cevni agregatov, ker so odkrili napake v pestu generatorja. Litostroj je svoj projekt oblikoval tako,

da se je umaknil slabemu in uporabil dobro...

Kar zadeva tveganje, ki ga investitor ob Litostroju prav tako pretirano poudarja, je treba naglasiti, da bo investitor tvegati, kjerkoli bo naročil turbine. Turbine sodijo v sam svetovni vrh in uvajajo po zahtevi Elektroprojekta Zagreb novosti, ki še niso preizkušene na turbinah 39,7 MW in na padcih med 16,5 in 18,4 m. V tujini rešujejo pomanjkanje izkušenj s tvornim sodelovanjem med domačim proizvajalcem in kupcem, ne pa s kazanjem na druge, bolj izkušene proizvajalce, če že samega projekta iz tehničnih razlogov niso prilagodili domačim možnostim.

Med razlogi, ki utegnejo nastopiti proti ponudbi Litostroja, so nekateri lahko tudi finančne narave. Turbine za HE Čakovec so zelo primerna priložnost, da se ta ali oni turbinski proizvajalec povzame med svetovni vrh. Minimalni dobiček in ugodni kreditni pogoji so cena, ki se bo temu ali onemu tujemu konkurentu zdelo primerna za vzpon na Olimp.

In kaj govori za našo ponudbo? Na prvem mestu prav gotovo zelo dobre garancije ob naših bogatih izkušnjah in solidna tehnična zasnova agregata, ki jo morajo priznati strokovnjaki investitorja tudi brez »rodoljubnih« nagibov. Na drugem mestu pa se naše upanje opira na stabilizacijska prizadevanja elektrogospodarstva, pri čemer se je treba predvsem osloniti na domače energetske vire in domačo industrijo.

Rešitev raziskovalno-razvojne naloge »ČAKOVEC« pa bo ne glede na uspeh ponudbe prav gotovo koristna in omogočila Litostroju znaten pomik v smeri k obvladovanju najbolj zamotanih vprašanj s področja vodnih turbin.

L. Šolc, dipl. ing.

Sprejet srednjeročni načrt

Na podlagi 30. člena zakona o planiranju je delavski svet delovne organizacije Litostroj imenoval organ za pripravo in sestavo srednjeročnega načrta za obdobje 1976—1980.

Organ za pripravo srednjeročnega načrta je skupno s Planjskim birojem posredoval osnutek tega načrta temeljnimi organizacijam združenega dela v razpravo. Vsebina srednjeročnega načrta izhaja iz že sprejetih dokumentov na zboru delovnih ljudi, in sicer:

● 1. marca 1975 »Družbeni načrt TZ Litostroj za obdobje 1976—1980«.

● 23. aprila 1976 »Samoupravni sporazum o osnovah srednjeročnega načrta delovne organizacije TZ Litostroj za obdobje 1976—1980«.

● 12. julija 1976 »Samoupravni sporazum o srednjeročnem načrtu razvoja delovne organizacije TZ Litostroj za obdobje 1976—1980« o pridobivanju, razporejanju in delitvi dohodka, upoštevajoč obveznosti iz ostanke dohodka po samoupravnih sporazumih za:

— razvoj elektroenergetike;
— razvoj in proizvodnjo ter porabo premoga;
— nafto in plin;
— razvoj železniških zmogljivosti;

— vzdrževanje, rekonstrukcija, modernizacija in gradnja magistralnih in regionalnih cest;
— razvoj luških zmogljivosti in

— razvoj PTT prometa.

Podloge za sestavo srednjeročnega načrta delovne organizacije predstavljajo projekt nadaljnega razvoja, te pa istočasno služijo tudi kot podloga samoupravnega planiranja in temeljnih organizacij združenega dela. Temeljne organizacije združenega dela so osnutek srednjeročnega načrta obravnavale na svojih delavskih svetih in pripombe za pisanjsko posredovale Planskemu biroju. Vse pripombe delavskih svetov temeljnih organizacij združenega dela so se vnesle v predlog srednjeročnega načrta, ki v končni obliki opredeljuje naslednja področja za vsako temeljno organizacijo združenega dela in skupno za delovno organizacijo TZ Litostroj:

● pridobivanje, razporejanje in delitev dohodka — prikazan je celotni prihodek tozda, materialni stroški, amortizacija, dohodek in čisti dohodek tozda, tako kot predvideva »Zakon o združenem delu«.

● količinski načrt proizvodnje — temelji na proizvodnih zmogljivostih vsake temeljne organizacije združenega dela,

● celotni dohodek — pridobivanje dohodka po vrstah proizvodov,

● razvoj in obdelava tržišča — prikazana je tržna situacija in možnost za pridobivanje naročil na posameznih proizvodih v tem razdobju,

● zaposlenost — prikazuje skupno število zaposlenih, njihovo izobrazbo, oziroma poklicno usposobljenost,

● načrt sprejema novih delavcev — prikazuje predvideno potrebo po poklicih,

● načrt izobraževanja delavcev ob delu — zaradi nizke izobrazbene strukture je potrebno dodatno izobraževati preko 1000 delavcev,

● finačni načrt izobraževanja — prikazuje v 24 postavkah za kaj se uporabljajo sredstva 3,6% od bruto osebnih dohodkov,

● kazalci poslovanja — prikazujejo v 28 postavkah, kakšno produktivnost, ekonomičnost, akumulacijo, amortizacijo, zaslužek na delavca itd. predvidevamo,

● izvoz — uvoz — predvideva porast razmerja 3:1 v korist izvoza,

● sredstva — prikazano je s kakšnimi sredstvi naj bi razpolagala temeljna organizacija združenega dela v proizvodnem

procesu, kakor tudi kakšna je struktura teh sredstev,

● načrt in razporejanje investicijskih sredstev — v globalu je prikazano, kam se bodo ta sredstva usmerjala (nadomestilo strojne in ostale opreme, nove investicije in dograditev zaklonišča),

● poraba energije, surovin in repromateriala — na podlagi dolgoletnih izkušenj je prikazana poraba za to obdobje,

● družbeni standard — prikazuje stanovanjsko izgradnjo, regeze za: dopuste, prehrano, prevoza na delo, cene najemnih samostojnih stanovanj, počitniške domove; ostale dejavnosti družbenega standarda pa zajemajo: odpravnino pri odhodu v pokoj, nagrade delavcem pri odhodu v JLA, nagrade jubilarom, članarine in pomoč društvom, vence in osmrtnice ter ostalo,

● ljudska obramba — po zakonu smo dolžni predvideti sredstva za opremo enot civilne zaščite in ureditev zaklonišča,

● varstvo človekovega okolja — izdelan program zagotavlja postopno urejanje problematike s tega področja,

● izračun učinkovitega časa — na podlagi statističnih podatkov iz preteklosti je predviden po prečni učinkoviti čas na delavca.

Predlog srednjeročnega načrta je bil posredovan upravnemu odboru, ki ga je obravnaval na svoji seji ter po krajši razpravi ugotovil, da je predlog vsestransko usklajen in ga je posredoval delavskemu svetu delovne organizacije v potrditev, kar se je izvršilo dne 20. 11. 1976.

Sprejeti srednjeročni načrt za obdobje 1976—1980 je podloga za naše nadaljnje delo. Dolžnost vseh v tem poslovnem in proizvodnem procesu je, da vsak na svojem delovnem mestu sproti rešuje nastalo problematiko in dosega predvidene cilje.

B. T.

Združitev kulture in materialne proizvodnje

V priložnostnem nagovoru ob otvoritvi razstave »Človek, delo, kultura« v okviru tedna komunista, je sekretar Sveta ZK Litostroj tov. Vukosav Živkovič orisal razvoj in dosežke delavcev Litostroja in Izobraževalnega centra na področjih, ki jim je skupni namen humanizacija dela in življenja delavca. Po kratkem kulturnem programu, v katerem so nastopili: pihalna godba, pevski zbor in učenci Izobraževalnega centra z recitacijami, je tov. sekretar pozdravil vse prisotne in goste ter dejal:

»Titovi zavodi Litostroj, ustanovljeni pred 30 leti za proizvodnjo turbin, s katerimi naj bi kar največ prispevali k elektrifikaciji države, so se od prvih obratov livarne sive litine razvijali in postopno oblikovali v tovarno z zaokroženim proizvodnim procesom, z vsemi, za zaključen tehnološki proces potrebnimi proizvodnimi in pomožnimi obrati. Z njegovo rastjo in z njegovim postopnim oblikovanjem se je razvijal in oblikoval svojo identiteto tudi litostrojski delavec. Iz leta v leto je vse bolj spoznaval in se zavedal družbenega pomena in vloge svoje tovarne in samega sebe. Z obvladovanjem zapletenih tehničnih in tehnoloških problemov pri proizvodnji opreme je že zdavnaj spoznal, da je zmožen zasnovati svojo celotno poslovno in razvojno politiko izključno na rezultatih lastnega znanja. S tem je zavestno oblikoval svojo inovacijsko politiko, ki mu je omogočila močno uveljavitev v svetovnem merilu na področju proizvodnje najzahtevnejših investicijskih dobrin.

Tako kot je Litostroj zrastel v svetovnoznanega proizvajalca investicijske opreme, je v ožji in širši domovini postal pomembna šola kadrov. Litostrojski delavec se je ob vseh teh naporih zavedal, da mora svoje delo tudi čimbolj humanizirati. Od prvih entuzijastov, ki so veliko prispevali k razvoju in usmerjanju kulturno-rekreacijske dejavnosti in humanizacije dela v Litostroju pa do današnjih dni, je storjeno mnogo. V tridesetih letih so se Litostrojski nenehno odpravljali precejšnjemu delu sredstev, da so spodbujali strokovno in družbenopolitično izobraževanje, izboljšanje delovnih pogojev, zdravstveno in socialno varstvo, gradili objekte za počitek in rekreacijo, stanovanja in samske domove, šole itd. V vseh teh letih se je kulturna dejavnost odvijala včasih bolj stihijsko, včasih bolj organizirano.

Razstava pod geslom »Človek, delo, kultura« predstavlja prerez vseh tistih dejavnosti, ki jih v širšem pojmovanju duhovne potence dela razumemo kot kulturo in ne zgolj umetniško dejavnost. Kultura je povsod: v izobraževanju, kadrovske politiki, raziskovanju inovacijske dejavnosti, zdravstvenem in socialnem varstvu, varstvu pri delu, v urejenem delovnem in ostalem okolju, v kvaliteti dela, rekreacijski dejavnosti, družbenem življenju delavcev itd.

Na vseh teh področjih smo dosegli zavidljive rezultate. Pri organizirani prosvetni dejavnosti ima pomembno vlogo naš izobraževalni center z vsemi svojimi šolskimi in izvenšolskimi dejavnostmi pri vzgoji mladih kadrov ter dopolnilnem strokovnem in družbenopolitičnem izobraževanju delavcev v najrazličnejših oblikah. Z uvajanjem sodobnih tehničnih pripomočkov se je kvaliteta pouka dvignila na zelo visoko raven.

Godba na pihala je v svojem 27-letnem delovanju odigrala pomembno vlogo ne samo v Litostroju, temveč tudi na širšem družbenem področju. Z vztrajnim in marljivim delom so naši godbeniki dosegli visoko kvaliteto raven. S svojimi nastopi so marsikatero našo delovno zmago, jubilej ali družabno srečanje naredili še bolj veselo in svečano.

Pevski zbor je doživljal svoje vzpone in padce. Toda doseženi uspehi in že prejeta priznanja zagotavljajo, da bo lepa pesem še dolgo odmevala med Litostrojskimi. Različne sekcije likovnikov so s svojo dejavnostjo opogumile marsikatero Litostrojskano, da se je poprijel s čopičem, svinčnikom, peresom, kovino, lesom ali fotoaparatom. Kako uspešni so bili, zgovorno pričča tako raznovrstnost kot kva-

liteta, saj se je vrsta Litostrojsčanov — amaterjev uveljavila tudi v širšem umetniškem krogu, tako v domovini kot v tujini.

V preteklosti je bilo veliko storjenega, da bi delavcu približali knjigo. Sklad knjig v tehnični in leposlovni knjižnici ter vrsta strokovnih revij dajejo možnost izbire za branje in usposabljanje. Razstave knjig, prodaja knjig preko zastopnikov ter urejen prostor za prodajo knjig v avli naše restavracije so poti približanja dobre knjige delavcu. Samo v naši restavraciji se proda več knjig kot v marsikateri specializirani knjigarni. To je dokaz, da je knjigo potrebno približati delavcu neposredno, celo na delovnem mestu za strojem. Odkupili smo abonmaje v gledališču in vstopnice za druge kulturne prireditve, saj želimo čim večji krog naših delavcev seznaniti tudi z dosežki na tem področju.

Posebno razgibano področje aktivnosti Litostrojsčanov sta šport in rekreacija. Z rekreacijo se aktivno ukvarja več kot 1000 Litostrojsčanov in to v smučanju, balinanju, kegljanju, streljanju, namiznem tenisu, šahu, malem nogometu ter občasnih drugih oblikah rekreacije. Na internih tekmovanjih v vrsti športnih panog vsako leto sodeluje skoraj 1/3 kolektiva. V okviru ZPS pa organiziramo tradicionalne zimске in poletne športne igre, ki pritegnejo večje število naših delavcev. Tudi v okviru občinskega, mestnega in republiškega prvenstva v najrazličnejših športnih panogah naši tekmovalci dosegajo pomembne rezultate. Posebno je potrebno poudariti najbolj množično rekreativno dejavnost Litostrojsčanov — planinstvo. V planinskem društvu je včlanjenih nad 500 delavcev. Posebna oblika rekreacije v naravi pa so trim tekmovanja v najrazličnejših oblikah. 180 vstopnic za pokrito kopališče v Tivoliju omogoča popularizacijo plavanja med širokim krogom naših delavcev. Vsakoletni tabor na Soriški planini, tabor v Poreču v okviru ZPS, številni izleti na Češko, v Sovjetsko zvezo, ter vsakoletni izlet za naše jubilej 25-letnike na Djerdap z ogledom Beograda in okolice so dopolnilne oblike rekreacijskega in družabnega življenja Litostrojsčanov.

Ob vsem navedenem naj omenim tudi naša prizadevanja in rezultate na področju varstva pri delu, zdravstvenega varstva, borbe proti alkoholizmu, izboljšanje kulture stanovalcev v samskih domovih, pospešenega reševanja stanovanjske problematike, prehrane, varstva okolja in urejanja sanitarnih in delovnih prostorov.

UČENCI OB TEDNU KOMUNISTA

25. novembra 1976 je bila v Izobraževalnem centru Litostroj proslava v počastitev 29. novembra — dneva republike in tedna komunista v občini Ljubljana-Šiška. V kulturnem programu so sodelovali učenci ICL, litostrojska godba na pihala in moški pevski zbor Litostroj.

Zatem so si prisotni ogledali razstavo, ki so jo skupaj z Litostrojskimi pripravili učenci ICL. Razstava je bila bogata in je prikazala dosežke delavcev TZ Litostroj in učencev na področju kulture, športa, umetnosti...

Veliko zanimanja so med obiskovalci vzbudile kvalitetne umetniške slike in fotografije. Nič manjše pa ni bilo zanimanje tudi za ostale razstavljene predmete. ŠSD je pokazalo, da zavzema v izvenšolski dejavnosti vidno mesto, o tem so še najbolj zgovorno pričale razstavljene diplome in pokali. Mladinski odsek PD je poleg razstavljene opreme prikazal delo učencev — planincev v preteklosti in načrte za prihodnost. Veliko obiskovalcev se je ustavilo pred primerki mladinskega glasila »GLAS MLADIH«, ki izhaja na naši šoli že vrsto let. Taborniki so na razstavi dokazali, da so delovni. Prav oni so tisti, ki učijo mladega človeka, kako bi ukrepal v času vojne ali pa v primeru nevarnosti, naravne nesreče.

To je le del tega, kar je bilo razstavljene, kajti z besedami se ne da povedati vsega, kar smo videli.

Razstava se je odlikovala s pestrostjo, izvirnostjo in nenazadnje tudi s kvaliteto razstavljenih del. Nedvomno so takšne in podobne razstave nujno potrebne, da bi se tako posamezniki kot celota predstavili širšemu krogu javnosti s svojimi dosežki.

Božo Starašinič

PRIZNANJA OB TEDNU KOMUNISTA

Na podlagi sklepa Sveta ZK in Konference osnovnih organizacij sindikata Litostroj z dne 23. 11. 1976 so ob tednu komunista sprejeli pismeno pohvalo za prizadevanja in dosežke pri razvijanju kulturnih, umetniških, rekreacijskih in drugih dejavnosti, ki humanizirajo delo in življenje delovnega človeka:

- Izobraževalni center Litostroj za razvijanje izvenšolskih dejavnosti učencev, posodobljanje pouka, strokovno in družbenopolitično izobraževanje delavcev ter prispevek k oblikovanju modela usmerjenega izobraževanja za potrebe kovinske in elektroindustrije.
- Godba na pihala Litostroj za dosežke na glasbenem področju.
- Pevski zbor Litostroj za negovanje borbene, delavske in ljudske pesmi.

- Osnovna šola Hinko Smrekar za dolgoletno uspešno sodelovanje s TZ Litostroj in razvijanje izvenšolskih dejavnosti učencev.

- Vojaška enota »Tone Tomšič« V.P. 2480/4 — Sentvid za večletno uspešno sodelovanje z mladino Litostroja na kulturno rekreacijskem področju in negovanju revolucionarnih tradicij NOB.

- Pohodna mladinska enota »Franc Leskošek-Luka« za negovanje revolucionarnih tradicij NOB z rednimi pohodi po poteh postavljenih partizanskih enot in drugimi priložnostnimi akcijami.

- Dr. Vlado Jordan, dipl. ing., Ciril Hrovat, Matej Galemanovič, Stane Ropotar, Milan Seme, dipl. iur. in Jernej Mlinar za dosežke na področju slikarstva.

- Peter Kocjančič, Oskar Dolenc, dipl. ing. in Peter Poženel, dipl. ing. za dosežke na področju umetniške fotografije.

- Janko Baumkircher za dosežke na področju rezbarstva.

- Janez Oprešnik za dosežke na literarnem področju in za pospeševanje kulturne dejavnosti v TZ Litostroj.

- Prof. Vesna Lamut za dosežke na literarnem področju in pravilno rabo slovenskega jezika kot lektor časopisa Litostroj.

- Bojan Štine za izjemne dosežke na področju umetniškega likarstva.

- Peter Vogrič, dipl. ing. za dosežke na področju oblikovanja.

- Karel Korošec, za uspešno oblikovanje in urejanje samoupravnih aktov in varstvo pravic delovnih ljudi.

- Hrabroslav Premelč za dosežke pri uvajanju sodobnih metod in tehničnih učnih pripomočkov pri pouku v Izobraževalnem centru ter razvijanje izvenšolske dejavnosti učencev.

- Prof. Jožica Selakovič za vzorno organizacijo pouka samoupravljanja z osnovami marksizma in za prispevek k oblikovanju programa tega pouka.

- Viktorija Koračin in Anton Slabšak za prizadevanje in uspehe pri urejanju delovnega in širšega okolja tovarne.

- Avgust Kočar za uspešno organiziranje krvodajalskih akcij v delovni organizaciji.

- Dr. Edo Tepina za prizadevanja na področju preventivnega zdravstvenega varstva in za aktivno vlogo pri širjenju planinarstva.

- František Dvoržak za prizadevanja na področju socialnega varstva in preventivnega oblikovanja delovnih ljudi.

- Magda Kreft za uspehe na področju socialnega skrbstva in rehabilitacije delovnih invalidov.

- Hilda Colja za uspehe na področju borbe proti alkoholizmu in reševanja stanovanjskih vprašanj delavcev.

- Ivan Šavor, ing. za prizadevanja in prispevek k izboljšanju delovnih pogojev in varstva okolja.

- Anton Plaznik, Alojz Grebenc, Josip Klobučar, Franc Seliškar, dipl. ing., Savo Rakčević, dipl. ing., Anton Brear, dipl. ing., Štefan Cankar in Andrej Pahor za dosežke na področju inventivne dejavnosti in spodbujanje te dejavnosti.

- Za dolgoletno pospeševanje rekreacijskih dejavnosti: Tone Erman, Ludvik Šarf, Branko Sršen (smučanje), Anton Zobec (kegljanje), Janko Fonda (balinanje), Ivan Kobler (šah), Rajko Sabec (namizni tenis), Đurđa Vuković (nogomet), Dominik Komelj (streljanje), Stane Vogelnik (planinarstvo), Boris Tertnik (šport in rekreacija).

- Lojze Sajnovič za organizacijo in vodenje pevskega zbora.
- Ante Burič, Franc Gregorc, Janez Fus, Jože Kodrič in Ivan Krizman za dolgoletno uspešno delo v pihalni godbi.

- Anton Režek, dipl. ing., Anton Župančič, dipl. ing., Valentin Bizjak, dipl. ing., Peter Debeljak, Viktor Uhan, Lojze Šuštaršič, Oskar Stich in Albert Mažgon za uspešno delo pri vzgoji, izobraževanju in razvijanju izvenšolskih dejavnosti učencev Izobraževalnega centra Litostroj.

Kljub doseženim pomembnim rezultatom so pred nami nove pomembne in zahtevne naloge

na področju integracije, materialne proizvodnje in kulture. Zakon o planiranju, zakon o združenem delu ter resolucije najvišjih partijskih, sindikalnih organov in organov SZDL nas obvezujejo, da sprejemamo načrte kulturnega razvoja kot sestavni del načrtov materialnega in družbenega razvoja sleherne temeljne organizacije združenega dela. Vsak tozdr mora odločiti, kaj bo uresničil v krajših ali daljših planskih obdobjih na posameznih področjih kulturnega razvoja delavcev. S kulturno politiko moramo natančneje določiti vsebino, poti in sredstva kulturnega razvoja delavcev in širše družbene skupnosti, v kateri se delavčeve kulturne potrebe oblikujejo in razvijajo. Samo s popolno združitvijo kulture in materialne proizvodnje bo omogočen vsestranski razvoj delavcev-samoupravljalcev, kajti »brez kulturnega napredka delavci ne bodo zmogli upravljanja«, je dejal tov. Tito ob sprejemu zakona o delavskem upravljanju leta 1950.«

Na koncu je tov. Živkovič povabil prisotne in goste na ogled razstave, filma »Soricca 72« in na svečano podelitev pismenih priznanj za dosežke in pospeševanje kulturne, rekreacijske in drugih dejavnosti.

Za popestritev in še večjo svečanost je ob otvoritvi razstave poskrbela litostrojska godba na pihala

Utrinki z razstave

Razstava »Človek, delo, kultura« je zaradi svoje kvalitete in obsežnosti vzbudila veliko zanimanja.

Pogovor z nekaterimi gosti in razstavljalci nam daje sliko njihovih vtisov in tudi nekaterih kritičnih pripomb, ki so se pojavile ob ogledu razstave.

Jože Vidic — pisatelj in častni gost razstave (dobitnik Kajuhove nagrade in avtor knjig *Beg z morišča*, *Po sledih črne roke*, *Zločin v Lenartu*)

»Ob tej razstavi lahko izrazim le veliko presenečenje, saj nisem pričakoval tako velikega števila razstavljalcev. Sama razstava kaže visoko izobrazbeno raven delavcev Litostroja in zelo razvito kulturno raven, kar daje sliko kolektivne nadarjenosti. Vsem razstavljalcem in tudi ostalemu kolektivu želim še naprej obilo uspehov.«

Josip Klobučar — delovodja jedrarne v jeklolivarni, nagradenec ob Tednu komunista za dosežke na področju inventivne dejavnosti

»To je prva tako obsežna razstava, ki jo je pripravil Litostroj. Mislim, da je tu zaobsežena vsa kulturna in umetniška dejavnost, s katero se delavci Litostroja ukvarjajo v prostem času. Vseč mi je bila celotna razstava, poseben vtis pa so nam naredile slike dr. Jordana. Najbolj so mi seveda ugajali razstavljeni livarski izdelki, to pa najbrž zato, ker se tudi sam ukvarjam z livarstvom.«

Franc Kostevec — sekretar ZK v PI

»Mislim, da smo lahko ponosni na tako razstavo — tako po obsegu, kot tudi po kvaliteti. To je gotovo velik uspeh, ki ga ni bilo lahko doseči. Izrekam vse priznanje razstavljalcem, ki so morali vložiti veliko truda in časa v svoje delo.«

Rudolf Biber — dijak ICL
»Razstava mi je zelo všeč, z največjim zanimanjem pa sem si ogledal izvenšolske dejavnosti, mogoče predvsem zato, ker sem tu tudi sam sodeloval. Razstavljen je tudi sodobni šolski sistem, za katerega lahko trdim, da je zelo dober in smo prav ponosni nanj.«

Črtomir Mihelj, dipl. ing. arhitekture, ki je pripravil osnutek za naš spomenik samoupravljajočih in častni gost razstave

»Ob tej razstavi se mi poraja predvsem začudenje, da javnost

tako malo pozna poklicno dejavnost delavcev. Mislim, da bi ob večji obveščeni obiskalo to razstavo še veliko več gledalcev.

Razstava mi je zelo všeč, saj je glede na amatersko ukvarjanje na zavirljivi umetniški višini. Umetniki se sicer zgledujejo po nekaterih svojih vzornikih, vendar je v veliki meri prisotna lastna idejna usmerjenost, ki vodi v realno prikazovanje življenja delavcev. Mislim, da je izrednega pomena tudi masovnost, saj je kvaliteta odvisna prav od množičnosti.

V razstavljenih delih se jasno izraža, da dobivajo delavci inspiracije v sami proizvodnji in da tudi to vpliva na njihovo ustvarjalnost. Vidi se, da delavec živi s svojo tovarno ne le na delovnem mestu, temveč tudi v prostem času, da delo ni le njegova obveznost, temveč tudi njegov konjiček. To pa pomeni, da tovarna ne proizvaja le delavca, temveč kompleksnega človeka s širokim družbenim in kulturnim obzorjem.«

Janko Baumkircher
»To je ena prvih razstav, ki je tako dobro uspela in je tudi najboljše. Predvsem me je navdušil obseg razstave, s posebnim zanimanjem pa sem si ogledal slikarska in fotografska dela.

Sam se z rezbarstvom ukvarjam že okrog pet let in sem član Društva likovnih samorastnikov. Razen z reliefi se ukvarjam tudi s skulpturami, panjskimi končnicami in obdelavo kamna. Ob tej razstavi si želim, da bi jih bilo še več in to takih, ki bi resnično zajemale celotno udejstvovanje Litostrojčanov.«

Bojan Štine — strokovni predavatelj v ICL

»Zelo sem vesel, da lahko tudi sam prispevam k tako pomembni razstavi. Mislim pa, da je število razstavljalcev odločno premajhno za tako veliko podjetje. (To velja tudi za področja, ki tukaj niso prikazana). Razstava je zelo pomembna tudi za Litostroj, saj pomeni njego-

vo splošno uveljavitev, ki je morda še pomembnejša od ostalih dejavnosti. Med drugim pomeni dejavnost tudi nekako notranjo povezavo, občutek pripadnosti delavcev svoji tovarni in v njih vzbuja občutek ponosa. Podobno razstava vpliva tudi na mladino, katere mnenja so v knjigi vtisov lepo izrazili učenci osnovne šole Hinko Smrekar:

»Razstava je čudovita. Čeprav smo še zelo mladi, čutimo, da jo je napravila umetniška roka.«

Mislim, da bi bil v Litostroju potreben poseben prostor, kjer bi bila stalna razstava vseh dejavnosti, s katerimi se Litostrojčani ukvarjamo.

Sam čutim veliko zadovoljstvo ob spoznanju, da se ob razstavi spreminja tudi odnos ljudi do livarstva. To je posebno lepo izraženo v izjavi v knjigi vtisov: »To je najlepša popularizacija livarskega poklica!«

Sam sem se začel z livarstvom ukvarjati ob začetku učne dobe v Litostroju. K temu me je gnala predvsem želja, da bi lahko dosegel ne le poklicno, temveč tudi umetniško izpopolnjenost. Livarstvo mi pomeni enega od načinov umetniškega ustvarjanja, ki je pomembno dopolnilo poklica in se odraža v mojih delih.«

Sarf Ludvik — predsednik planinskega društva Litostroj

»Menim, da je ta razstava odlično zamišljena in je prva te vrste v zgodovini Litostroja. Ob tem si želim, da bi se kaj podobnega še večkrat ponovilo, saj pomeni velik uspeh za celoten delovni kolektiv.

Z obsegom prikazanih dejavnosti sem zadovoljen, mislim pa, da bi razstava morala v večji meri zajeti kulturno dejavnost. Prav bi bilo, da bi na razstavnem prostoru pokazali tudi tehnične in inovacijske dosežke. Razstava naj bi zajemala vse kulturno in strokovno udejstvovanje, torej celotno življenje Litostroja.

Sam sem prejel nagrado za udejstvovanje pri rekreativni dejavnosti v Litostroju. Že 28 let, vse od njegove ustanovitve sem član planinskega društva Litostroj. Planinsko društvo ima zdaj že približno 700 članov, posebno močan pa je mladinski odsek v našem izobraževalnem centru. Društvo ima sekcije in odseke, povezano je v Planinsko zvezo Slovenije, ima komisijo pri ZTK občine Ljubljana-Šiška. Osnovna dejavnost PD je vzgoja planincev in orientacije ter vodenje izletov.

Na razstavi smo tudi planinci prikazali del svoje dejavnosti, ki je izredno bogata, prepričan pa sem, da jo bomo ob tako dobrem sodelovanju uspešno razvijati še naprej.«

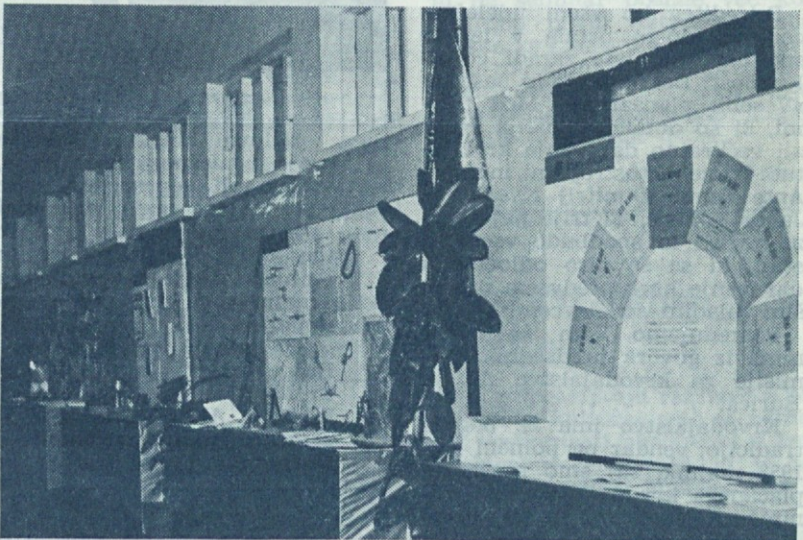
Iz knjige vtisov:
— Vedno novo, vedno lepo, enkratno doživetje je ogled razstavljenih del. (Bradeško)
— Prijetno sem presenečen, ko na razstavi uspe tako neposredna zveza med livarsko stroko in umetnostjo. Vidimo, da zahtevna proizvodnja tu daje svoj neposreden prispevek kiparstvu. (Kržišnik)

Številna udeležba ob otvoritvi razstave nam dokazuje, kako potrebne so take kulturne manifestacije

Sport in rekreacija na razstavi ob Tednu komunista — Od planin do morskih globin, povsod najdeš Litostrojčana

Del razstavnega prostora, kjer so učenci ICL prikazali svoje dejavnosti in umetniške izdelke

— Razstava nam je všeč, ogledali smo si mnogo zanimivih stvari. Vidi se, da je med nami mnogo umetnikov. Želimo vam mnogo uspeha pri nadaljnjem ustvarjanju. (Gimnazija Sentvid)

— Razstava je ponos Litostroja, zato čestitamo. (Skupina)

— Razstava predstavlja veliko vrednost ne samo za posamez-

nika, ampak tudi za Litostroj. Iskreno čestitamo! (Oprešnik)

— Ob obisku Litostroja smo imeli priliko obiskati tudi razstavo, ki smo si jo ogledali z velikim zanimanjem. Pomeni velik dosežek delovnih ljudi, ki se ob svojem vsakodnevnem delu lahko posvečajo tudi umetnosti. (Predstavniki Brodgradlišča Tito, Beograd).

SVET ZK TZL
TEDEN KOMUNISTA

NAŠE PESMI

Ljubljana, 1976

Ob Tednu komunista je svet ZK TZ Litostroj tiskal zbirko pesmi naših sodelavcev in učencev Izobraževalnega centra pod naslovom »NAŠE PESMI«. Zbirka zajema najuspešnejše pesmi Janeza Oprešnika, Vesne Lamut, Dušanke in Jurija Kogoja, Stanislava Rojtna, Alojza Graha, Mire Krhin, Tomaza Ilca, Tineta Metelka in Nikole Kovačevića. Zal, zaradi časovne stiske niso objavljene pesmi vseh naših sodelavcev, ki se ukvarjajo s pesništvom.

Zbirka naj bo spodbudna tudi za vse tiste, ki se ukvarjajo s pesniško in prozno besedo, pa so do sedaj ostali anonimni, da svoje stvaritve posredujejo uredništvu časopisa Litostroj za objavo v časopisu oziroma v naslednji priložnostni zbirki.

Zal, nam je, zaradi izdajateljske neizkušenosti in časovne stiske, ob tej priliki je tiskarski škrat zagodel tako, da so se štiri pesmi Vesne Lamut znašle med pesmimi Janeza Oprešnika. (Avtorstvo je razvidno iz kazala). Tovarišici Vesni Lamut se za to neljubo pomoto opravičujemo.

Zbirka je tiskana v 600 izvodih in so jo obiskovalci razstave »Človek, delo, kultura« hitro razgrabili.

Slikarstvo, umetniška fotografija in fotografika na razstavi »Človek, delo, kultura«

Srečanje krvodajalcev

V soboto, 4. decembra 1976, je bilo v Tovarni dekorativnih tkanin srečanje krvodajalcev s področja občine Ljubljana-Siška, ki je po sklepu delavskega sveta prevzela vse stroške organizacije srečanja vključno s pogostitvijo krvodajalcev in gostov. Pokrovitelj srečanja je bil generalni direktor Dekorativne tovariš Bernard Rode. Srečanja so se udeležili še gostje iz beograjske občine Savski venac in iz Kavadarcev — pobratene makedonske občine, podpredsednica SO Šiška Majda Lenič, predsednik SZDL občine Ljubljana-Siška Stanko Hvale, predsednik komisije za krvodajalstvo pri republiškem odboru Rdečega križa Slovenije Vili Vrhunc in drugi. Uvodni nagovor je imel umetnik Jože Logar, ki je tudi povezoval program in recitiral nekaj pesmi.

Tovariš Ante Burić, predsednik komisije za krvodajalstvo, je podelil 170 priznanj in to: za 5 ali večkratno darovanje krvi 81 delavcem, 52 priznanj za 20-kratno darovanje in 34 priznanj za 25 ali večkratno darovanje krvi. Nazadnje je predsednik komisije za krvodajalstvo pri republiškem odboru Rdečega križa Slovenije, tovariš Vili Vrhunc podelil tri diplome za 50-kratno darovanje krvi. Predsednik občinskega odbora Rdečega križa občine Ljubljana-Siška dr. Zlatko Voglar je izrekel zahvalo Tovarni dekorativnih tkanin za njihovo plemenito gesto, organizacijo srečanja krvodajalcev in pogostitev, nakar je izročil generalnemu direktorju sliko rdečega srca na temnem polju. Enak spomin so poklonili tudi zastopnikom RK občine Savski venac in RK občine Kavadarci. Ob tej priliki so nas povabili na srečanje v Beogradu in Kavadarcih.

Po podelitvi priznanj je nastopil ansambel, pod vodstvom Frančka Povšeta, »Veseli planšarji« s pevcema Marico Ješe in Dušanom Kobalom. Svoj koncert so poklonili v priznanje krvodajalcem za njihovo humanost in požrtvovalnost. Med posameznimi točkami ansambla je z duhovitim šalami skrbel za smeh Franc Bricelj iz Dekorativne.

Prireditve bo vsem udeležencem še dolgo ostala v lepem spominu, posebno zaradi gostoljubnosti Dekorativne in nastopa »Veselih planšarjev«. Med tistimi, ki so dobili priznanja za 20 ali večkratno darovanje krvi, so tudi trije Litostrojčani, in sicer: Ante Burić, Dimitrij Kveder in Janez Tomšič. Ti trije naj bodo za vzgled in spodbudo vsem tistim, ki se še niso odločili za darovanje krvi, predvsem pa našim mladim sodelavcem!

Posredujemo vam še nekaj misli iz govora predsednika komisije za krvodajalstvo Anteja Burića:

Krvodajalstvo ima že bogato tradicijo, vendar pa pomeni leto 1953 mejnik, saj smo prešli od plačanega krvodajalstva na anonimno. Pobuda za to tiči pred-

vsem na globokem humanizmu in zavesti človeške solidarnosti do sočloveka, ki mu je kri potrebna in mnogokrat rešuje tudi življenje. Nalogo organiziranja je tedaj prevzel Rdeči križ, osnovna humanitarna organizacija v naši družbi. Rezultati tega prehoda so bili kmalu vidni. Ob propagiranju in zbiranju prostovoljnih krvodajalcev je Rdečemu križu Slovenije uspelo še istega leta dvigniti število darovalcev na 15.402, kar je seveda neprimerljivo več kot 8993 v letu 1952.

Vendar pa se z razvojem medicinske znanosti in z naraščajočim številom raznih nesreč, potrebe po krvi nenehno večajo. Letno jo porabimo že po 20 ton in še več. K tej veliki količini so prispevali svoj delež tudi občani Šiške, saj se jih je do konca septembra letošnjega leta odzvalo na odvzem krvi že 3141, kar je 30,9-odstotna prekoračitev letnega plana. Za tak uspeh so

zlasti zaslužne nekatere delovne skupnosti, zato jim izrekamo vse priznanje.

Glede na uspešnost v krvodajalstvu, se v Sloveniji uvrščamo v sam svetovni vrh. To je zasluga predvsem številnih aktivistov ZK, sindikatov, Socialistične zveze, Zveze socialistične mladine, samoupravnih organov in skupnosti, društev in strokovnih služb ter ostalih organizacij in posameznikov, ki si prizadevajo, da bi pridobili čim več novih krvodajalcev. Zgledi večkratnih darovalcev, posebno pa besede rešenih ali ozdravljenih prejemnikov krvi, so močno psihološko orožje v tej plemeniti borbi.

Velik delež pri razvoju in napredku krvodajalstva v mestu in občini pa imajo tudi sindikati in Svet za narodno obrambo mesta Ljubljane ter občinski svet za ljudsko obrambo.

Rdeči križ je torej pravilno ocenil človekoljubnost in solidarnost prebivalcev, saj se je to izkazalo že pri mnogih akcijah. Osnovna načela brezplačnosti in anonimnosti sta temeljna pobuda humanizmu; gotovo pa je, da nobeno priznanje in nobena zahvala ne more nadomestiti prijetne zavesti, da smo storili nekaj dobrega in da smo prispevali k oblikovanju človeka vrednih odnosov med ljudmi, kar je končno želja in cilj miroljubnega in naprednega človeštva sploh.

DRETA

DIPLOMU

"LITOSTROJ" LJUBLJANA

TEHNOLOŠKA OPERATIVA TOZD F

SVEČANA PODELITEV PRIZNANJ

Delovni kolektiv hidroelektrarne »Varaždin« je izrazil svojo hvaležnost in priznanje našim delavcem, ki so posredno ali neposredno sodelovali pri izgradnji te hidroelektrarne s podelitvijo plaket in priznanj.

Delavcem tozda FI je priznanja slovesno izročil direktor TOZD FI Viktor Noliml, dipl. ing., vodja zunanje montaže Alojz Razpotnik pa je v krajšem nagovoru med drugim tudi poudaril, da je investitor z delom zelo zadovoljen.

Plaketo in priznanje so prejeli: Branko Sršen, Dragoljub Medjed, Anton Gruden, Stanislav Remšak, Andrej Trebše, Rudolf Katnič, Pavle Drabik, Janez Tomšič, Jože Kastelic, Alojz Rozman in Tehnološka operativa TOZD FI, samo priznanja pa: Stanislav Štih, Matevž Zdravec, Alojz Razpotnik, Franc Hafner in Tone Čarman.

ZAHVALE

Ob težki, nenadomestljivi izgubi najine drage hčerke Zdenke se najtopeje zahvaljujemo celotnemu kolektivu Litostroja, posebno ožjim sodelavcem iz TOZD ZSE za razumevanje med njeno dolgo boleznijo.

Hvala vsem, ki ste jo redno obiskovali, bodrili, prinašali cvetje in ji dajali upanje na ozdravitev in občutek, da ni pozabljena.

Hvala za tople poslovilne besede ob preranem grobu, za darovano cvetje ter godbi in številnemu spremstvu na njeni zadnji poti.

Vida in Vinko Brank

V soboto, 27. novembra 1976, smo se za vedno poslovili od našega skrbnega in nadvse dobrega očeta Jožefa Mehleta, upokojenca režijske mizarne.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste počastili njegov spomin. Posebno zahvalo smo dolžni govorniku za ganljive besede ob grobu ter godbi za žalostinke.

Hvala še enkrat vsem, ki ste ga spoštovali, in se ga boste radi spominjali.

Zalujoči otroci

Sindikalni organizaciji DS SSP se najlepše zahvaljujemo za obisk ob moji bolezni. Prav tako se zahvaljujem tudi za pomoč.

Breda Grobin

ČESTITKA

Tovarišu Andreju Utroši čestitamo ob njegovi 50-letnici in mu želimo mnogo zdravja, sreče, zadovoljstva ter nadaljnega dobrega počutja med nami.

Sodelavci livarne jeklene litine — TOZD PI

Glasilno delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5500 izvodov — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško, dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Živkovič, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Stražišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, Ivan Elikan.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Elikan, tehnični urednik Estera Lampič.

Telefon uredništva 56-021 (h.c.) interna 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska Tiskarna LJUBLJANA 1976

NOVOLETNO VOŠČILO

VSEM ZAPOSLENIM V NAŠI VELIKI TOVARNI LITOSTROJ IN VSEM TISTIM, KI DELATE ALI ŽIVITE V LITOSTROJSKI KRAJEVNI SKUPNOSTI, ŽELIMO V NO- VEM LETU 1977 MNOGO SREČE IN USPEHOV PRI DELU!

ZAHVALJUJEMO SE ZA NOVE VRTCE, KI STE NAM JIH OMOGOČILI S SAMOPRISPEVKOM!

Otroci iz VVZ »LITOSTROJ«

ODŠLI SO V POKOJ

Turbinsko montažo sta v septembru zapustila še dva veterana z dragocenimi izkušnjami, ki jih bomo težko pogrešali: To sta Franc FRANKO, ki je prišel v Litostroj 7. 9. 1953 in Anton SUSNIK, ki se je zaposlil v Litostroju 13. 4. 1959.

Nadomestiti jih bodo morali mladi, vztrajni in požrtvovalni fantje. Oba sta velik del svoje delovne dobe prebila na terenu, za to je bilo njihovo življenje velikokrat osamljeno.

V pokoju jima za to toliko bolj želimo zdravja in sreče v krogu svojih družin.

SREČANJE Z ABRAHAMOM!

V avgustu je odšel v pokoj Franc Koželj. V Litostroju se je zaposlil v novembru leta 1961. Najprej je delal kot čistilec v livarni sive litine, pozneje pa je zaradi zdravja odšel na lažje delovno mesto.

V Septembru je odšel v pokoj Marko Pandžič, gradbeni nadzornik v TOZD ZSE. Pri nas se je zaposlil novembra 1971. leta.

V zaslužni pokoj je v oktobru odšla Antonija Petrič, vlagalka v tiskarni ZSE. Tu je delala od januarja 1964.

Vsem želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let.

ZAKAJ NE TUDI ŽENSKI PEVSKI ZBOR?

Ze vrsto let v Litostroju uspešno deluje moški pevski zbor. S svojim kvalitetnim programom in odličnim izvajanjem nas je že velikokrat navdušil na svojih nastopih.

V prejšnjih letih je za Litostroj veljalo, da je predvsem moška delovna organizacija z razvojem celotne dejavnosti pa se pri nas zaposluje tudi vedno več žensk. In te so izrazile željo, da bi tudi same rade sodelovale pri pevskem zboru. Zato zdaj pozivamo vse članice našega kolektiva, ki bi rade pele, da Prijave sprejemamo v uredse prijavi k sodelovanju. ništvu časopisa ustno, pismeno ali po telefonu vse do sredine januarja prihodnjega leta. Zanimirane tovarišice lahko tudi predlagajo, ali si bolj želijo mešani ali ženski pevski zbor. Upamo, da bo odziv velik in da je med nami veliko dobrih pevk. Gotovo bo tak zbor lepa pridobitev za Litostroj, da bo še bolj popestril kulturno dejavnost.

Uredništvo časopisa

Novoletni intervju

Se nekaj dni in staro leto se bo izteklo. Za nekatere je bilo bolj, za druge malo manj uspešno. Pa vendar vstopamo v novo leto polni optimizma, pričakovanj in načrtov. Čeprav je leto še dolgo, si vsak izmed nas želi, da bi ga pričel čim lepše, v družbi svojcev in prijateljev. Kako pa bomo pričakovali novo leto mi?

Idris Toplič, KV ključavničar v FI

— Kje boste preživel novo leto?

Ze takoj na začetku praznikov bom odpotoval domov v Banjo Luko. Novo leto bom praznoval doma z ženo.

— Ste že razmišljali kaj o darilih?

Razmišljal sem že, kaj bi kupil ženi, a se še nisem mogel odločiti. Darilo gotovo bo, vendar ga bom najbrž kupil šele zadnji hip.

— In kje ste proslavljali lani?

V tem času sem služil vojaški rok v Črni gori. Ni bilo najbolj prijetno, ker sem bil ravno ta čas dežuren, za to pa tem bolj upam, da bo letos bolje.

Dragan Japundžić, strojni ključavničar v FI

— Imate že načrte, kje boste preživel zadnje letošnje noč?

Ne vem še zagotovo, mogoče bo to v Poreču.

Mislil pa, da bo gotovo boljše kot lani, ko sem bil ravno v tem času vojak v Titogradu.

— In kako je bilo?

Hrana je bila skoraj kot ponavadi, dobili smo le 2 dl vina, kar pa je za proslavljanje zelo malo. Zato smo se morali sami še dodatno oskrbeti s pijačo. Čeprav je lahko tudi praznovanje v vojašnici lepo, mislim, da nikoli ne more biti tako, kot je lahko doma ali s prijatelji.

— Če bi imeli možnost, kje bi najraje pričakali novo leto?

V Moskvi. Tam še nikoli nisem bil, a mislim, da mora biti zelo lepo.

— Boste kupili kaj daril?

O tem sem že premišljal. Mami bom kupil najbrž kako jopico, očetu pa kapo, kravato in veliko cigarete, ker je strasten kadilec. Sam še nikoli nisem dobil darila za ta dan, če pa bi ga dobil, bi si želel le nekaj malega, kar naj bi bil znak pozornosti.

Kromopav Soehadi, inženir v FI

— Kako boste letos preživel novo leto?

Tako kot lani bom tudi letos pričakal novo leto doma s svojo družino.

— Ste že premišljali o darilih?

Otrokom nameravam kupiti nekaj oblek in igrače, za ženo pa se še nisem odločil.

— Se vam je v letošnjem letu pripetilo kaj posebnega?

Da, po 15-letih sem za 6 tednov odpotoval domov v Indonezijo. To je bil res dogodek, ki ga nikoli ne bom pozabil.

Ivanka Biček, kuharica v ZSE

Kako boste preživel Silvestrovo?

Skupaj z možem bova ostala doma, povabila bova še nekaj gostov in mislim, da bo kar veselo. Tudi lansko leto smo lepo praznovali, saj je bila zbrana cela družina.

— Kje bi si želeli preživeti novoletne praznike?

Če bi lahko izbirala, bi šla najraje kam na morje, saj bi to zelo koristilo tudi mojemu zdravju.

— Boste kupili kaj daril?

Možu bom kupila kar dve srajci, za hčerki pa še ne vem.

— Ste to leto prijetno preželi?

Oh, bilo je veliko lepih, drobnih stvari. V službi je bilo veliko veselih dogodkov, včasih pa smo se tudi malo jezili. A to ni nič hudega.

— In kaj želite še naprej?

Predvsem zdravja, drugo pa že pride. Ko bi le bilo veliko dela in čim več gostov v menzi.

Jože Pavlič, vratar

— Kje boste preživel novo leto?

Če bo šlo po načrtu, bo to v lovski koči v Podkumu nad Zagorjem.

Praznovanje bomo združili z lovom, in mislim, da bo prav lepo.

Isak Konstantin, zdravnik

— Kako boste letos dočakali prihod novega leta?

Telega pravzaprav še ne vem. Vem le to, da ga bom dočakal na delovnem mestu, saj bom dežuren. Veliko gotovo ne bomo mogli proslavljati, saj mi tega že sama služba ne dopušča.

— Ste že kupili kaj daril?

Za otroke sem že poskrbel. Dobili bodo nekaj oblačil in nove škornje, za ženo pa se še nisem odločil. Sicer pa tudi tega ne vem, kaj bom sam dobil; upam da bo le kaj simboličnega. Ampak to mora biti presenečenje.

— Kaj pa si želite v 1977. letu?

S poklicnega stališča si želim,

— Kaj pa darila?

Za darila bo poskrbela žena. Ne vem še nič, kaj namerava kupiti, pa tudi tega ne, kaj bom dobil.

Želim si le, da bi bilo darilo čim bolj skromno in le znak pozornosti.

— Si želite v novem letu kaj posebnega?

Ne, želim si le zdravja pa veliko ljubezni.

Isak Konstantin, zdravnik

— Kako boste letos dočakali prihod novega leta?

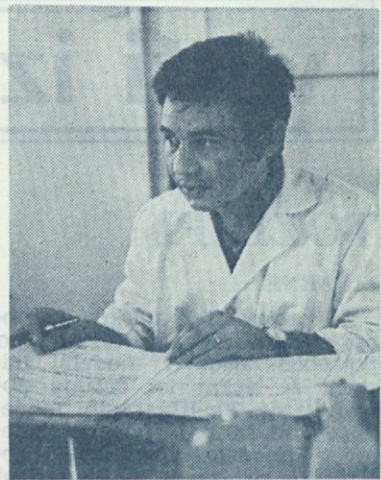
Telega pravzaprav še ne vem. Vem le to, da ga bom dočakal na delovnem mestu, saj bom dežuren. Veliko gotovo ne bomo mogli proslavljati, saj mi tega že sama služba ne dopušča.

— Ste že kupili kaj daril?

Za otroke sem že poskrbel. Dobili bodo nekaj oblačil in nove škornje, za ženo pa se še nisem odločil. Sicer pa tudi tega ne vem, kaj bom sam dobil; upam da bo le kaj simboličnega. Ampak to mora biti presenečenje.

— Kaj pa si želite v 1977. letu?

S poklicnega stališča si želim,

Stanislav Bradeško, predsednik Upravnega odbora naše delovne organizacije

da bi končno dobili novo ambulanto, saj jo zelo potrebujemo. Sam pa si želim, da bi imel več prostega časa, ki bi ga lahko preživel s svojo družino.

Vsem sogovornikom tudi mi čestitamo ob novem letu in jim želimo, da bi ga čim lepše preželi.

M. H.

Še en uspešen seminar

Komisija za idejnopolitično delo pri koordinacijskem svetu ZSMS Litostroj je pripravila 12., 13. in 14. novembra seminar za mlade družbenopolitične delavce. Seminarja se je udeležilo 75 mladincev iz Litostroja, delovnih organizacij članic ZPS, nekaterih delovnih organizacij iz Šiške in krajevne skupnosti Litostroj.

Drugi dan sta bili na dnevnem redu še dve izredno aktualni temi. O konferenci nevrščeni v Colombu je govoril zunanje-politični komentator RTV Ljubljana, tovariš Uroš Lipušček ter Predlog zakona o združenem delu, iz katerega je tovariš Zvonimir Volfand izluščil vsa najzanimivejša določila, ki govorijo o družbenoekonomskem položaju delavcev v združenem delu.

Popoldne je bila na programu tema Manjšine v Avstriji. O tem nam je spregovoril tovariš Neven Brank, član komisije za mednarodne odnose pri MK ZKS Ljubljana. Posegel je v zgodovino koroških Slovencev od razpada avstroogrske monarhije do

ljudskega štetja posebne vrste, ki je bilo v Avstriji izvedeno 14. 11. 1976.

V nedeljo 14. 11. dopoldne smo se pogovarjali o programih komisij, izvoljenih pri koordinacijskem svetu ZSMS za posamezna področja delovanja. Namen tega razgovora je bil, da se s programi komisij za naslednji dve leti seznanijo vsi udeleženci seminarja. V drugem delu tega razgovora so imeli delegati osnovnih organizacij ZSMS Združenega podjetja strojegradske zbor, na katerem so se dogovorili o nadaljnjem delu.

Zadnji temi seminarja sta bili Gospodarski položaj Litostroja in Vloga Združenega podjetja

strojegradske v jugoslovanskem gospodarstvu.

Izčrpno ju je podal tovariš Stanislav Bradeško, predsednik Upravnega odbora naše delovne organizacije.

Mladi so v razpravah zelo intenzivno sodelovali, tako da je predavateljem večkrat primanjkovalo časa za odgovore.

Osnovne organizacije, ki so prijavile svoje člane za seminar, so se držale sprejetega dogovora in na seminar poslane več kot polovico novih aktivistov mladinske organizacije. Ob tej priliki moramo izreči priznanje vsem udeležencem, ki so s svojo zavzetostjo za delo veliko prispevali, da je seminar uspel.

M. J.

KRATKE NOVICE

• 15. 11. se je delegacija KS ZSMS TZ Litostroj udeležila svečane zaobljube mladih vojakov v vojašnici »Boris Kidrič«. Po kratkem ogledu vojašnice so imeli še delovni sestanek, na katerem so se dogovorili o nadaljnjih akcijah, med katere sodita tudi organizacija športnih tekmovanj in obisk enot kapetana Gajiča in poročnika Donka v Litostroju.

• 25. 11. nas je že obiskalo 160 vojakov iz vojašnice »Boris Kidrič«. Ogledali so si proizvodni proces v Litostroju, na koncu pa so obiskali tudi razstavo »Človek, delo, kultura« v Izobraževalnem centru.

• Sredi novembra je bila v Litostroju seja skupine delegatov občine Ljubljana-Šiška za zbor združenega dela republiške skupščine. Poleg delegatov za zbor so se seje udeležili še: predsednik zbora združenega dela občinske skupščine Ljubljana-Šiška Pavel Gornik, predsednik odbora za družbenoekonomske odnose pri zboru združenega dela republiške skupščine tovariš Rudi Potočki in predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

Razpravljali so o gradivu za 37. sejo zbora združenega dela: o osnutku resolucije, o politiki uredničevanja družbenega plana Jugoslavije za obdobje od 1976 do 1980 v letu 1977, o osnutku zakona o skupnem obsegu proračunskih izdatkov federacije za leto 1977, javnih cestah, o prometu s stavbnimi zemljišči itd.

• Namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Janez Zemljarič je imel 25. 11. predavanje o samozaščiti, namenjeno komisijam za družbeno samozaščito.

• 3. 12. nas je obiskala delegacija Brodogradilišta »TITO« iz Beograda. Sestavljali so jo sekretar konference ZK Brodogradilišta, predsednik konference sindikata in sekretar ZK ZPS. Namen obiska je bil dogovor o realizaciji medsebojnih obveznosti in sodelovanje na poslovnem in družbenopolitičnem področju. Že leta 1974 so se obe delovni organizaciji dogovorili o sodelovanju družbenopolitičnih in samoupravnih organov.

• 7. 12. je imelo predsedstvo sindikata ZPS v Litostroju svojo redno sejo. Udeležili so se je predsedniki sindikatov vseh 12 podjetij. Razpravljali so o pripravah na konferenco sindikata ZPS, ki bo 24. 12. v Litostroju.

• 15. 12. nas je obiskala delegacija iz Kitajske, ki se je dalj časa mudila tudi v ladjedelnici »3. Maj« na Reki. Tu prevzemajo kitajski kupci ladje, ki imajo vgrajene naše dieselske motorje.

Obiskovalci, ki jih je vodil tovariš Čang, so želeli videti naše proizvodne prostore.

• V kratkem nas bodo obiskali slušatelji III. letnika Pravne fakultete, ki se bodo udeležili razgovora o samoupravnih aktih v delovnih organizacijah.

Razgovor bodo vodili predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov.

Restavriranje freske

Ob pripravljanju razstave »Človek, delo, kultura« smo se namenili restavrirati obe freski v Izobraževalnem centru, ki ju je že leta 1949 naslikal Maksim Sedej.

Zaradi manjših poškodb ju je bilo potrebno popraviti in očistiti. Čeprav to ni njegov način slikanja, je delo prevzel sin pokojnega umetnika Maksim Sedej mlajši. V spomin na očeta in njegovo umetniško delo je restavriranje opravil brezplačno. To naj bo vzpodbuda tudi vsem nam, da vzhodno budoče bolj pazili na ti dve umetnici in ju znali tudi bolj ceniti.

vesti iz obratov

TOZD PI

LIVARNE

Za proizvodnjo ulitkov je obrat modelne mizarne neobhodno potreben. Toda v modelni mizarji že nekaj let čutimo pomanjkanje kvalificiranih modelarjev, ki bi bili sposobni izdelovati modele specifične litostrojske proizvodnje. Poglavitni vzrok tega stanja je vsekakor ta, da naš izobraževalni center že skoraj deset let ni imel niti livarskega niti modelarskega oddelka.

V letošnjem šolskem letu je bil ponovno ustanovljen oddelek metalurških poklicev. Vanj je vključenih tudi 7 učencev, ki si bodo po triletnem šolanju pridobili poklic livarski modelar (modelni mizar).

Teoretično znanje si bodo pridobili v šoli, praktično pa v obratu modelne mizarne. Tu se bodo seznanjali z vsemi problemi izdelave modelov, novimi tehnološkimi prijemi in perspektivo poklica livarskega modelarja.

Od začetka decembra že imajo prakso v obratu in to po dva dni tedensko. Na ta način se bodo učenci sproti navzemali delovnih navad starejših tovaršev. Vsekakor je potrebno nadaljevati s šolanjem tega poklica tudi v prihodnjih letih, saj so izkušnje pokazale, kako so nam modelarske kapacitete potrebne.

Prva naloga vodstva tozda in drugih je, da skrbijo za varno in zdravo delovno okolje v livarskih obratih, kjer so pogoji dela zelo težki in tudi škodljivi zdravju.

Ko je konec oktobra naše obrate obiskal republiški inšpektor dela, je opozoril, da nekateri že zahtevani ukrepi niso bili zadovoljivo rešeni. Ob tej priliki je zahteval več varstvenih ukrepov, ki jih morajo obrati livarni takoj ali v predvidenem roku izvršiti. Nekatere teh zahtev smo že izpolnili, medtem ko bomo ostale rešili v okviru postavljenih rokov.

Omeniti je potrebno, da so nekatere zahteve povezane z večjimi investicijskimi vlaganji: naprave za odsesavanje škodljivih plinov pri novi indukcijski peči (BBC), naprave za odsesavanje prahu pri napravah iz izdelavo livarskih peskov »Gostol«¹ itd.

Poleg finančnih problemov za te naprave so tudi težave s projektanti in proizvajalci te vrste opreme. Največ izkušenj in možnosti za izdelavo ima tovarna »Gostol«² iz Nove Gorice, s katero že vrsto let sodelujemo.

V modelni mizarji v decembru izdelujemo modele za HE Sjenica, za Jugoturbino, za HE Mangapapa in HE Sokolovica.

Poseben poudarek decembrski proizvodnji livarn je vsekakor dala izdelava ulitkov za reductorje za Sovjetsko zvezo, za HE Zakučac, HE Zvornik, Rade Končar, Rudnik Bor, Minel iz Beograda, Đuro Đaković iz Slavonskega Broda in Jelšingrad iz Banja Luke.

V livarni specialnih litin smo imeli v novembru manjšo slovesnost. Iz nove talilne indukcijske BBS peči, je pritekla tisoča šarža, kljub temu, da naprave pripeči še niso gotove, peč že več mesecev redno obratuje. Pri tem zaslužijo delavci — talilci vsa pohvala za požrtvovalno in naporno delo, kajti zalaganje peči in drugo oskrbovanje morajo opravljati ročno. Že sedaj lahko trdimo, da je nova peč opravila investicijsko naložbo, saj je po takih vrstah ulitkov, ki jih tu ulivamo, veliko povpraševanje.

Opažamo, da se krog naših naročnikov veča in smo postali že stalni dobavitelji obrabnodpornih ulitkov večjim porabnikom.

PLOČEVINARNA

Pri izdelavi varjenih konstrukcij iz debelostenskih pločevin nastajajo težave, da varjena mesta niso tako kvalitetna, kot jih zahtevajo predpisi. Ker se ti problemi pojavljajo tudi pri izdelavi naših zvarjencev v Metalni Maribor, je nujno potrebno poiskati rešitev. Tako se strokovnjaki Litostroja in Metalne dogovarjajo o skupni zahtevi, da proizvajalci materiala za izdelavo zvarjencev proizvajajo zahtevnejše materiale. Pri reševanju teh problemov pa pogrešamo sodelovanje našega IRRP,

TOZD FI

TURBINE

Za HE Zakučac pri Splitu imamo naročeni dve veliki Francisovi turbini. Deli tega naročila so v različnih fazah izdelave, sesalne cevi pa so dokončno izdelane in bodo v kratkem odpremljene na gradbišče. Do sedaj smo za omenjenega naročnika že izdelali in odposlali sifonske tablaste zapornice, ki so že vgrajene na gradbišču. Odprema sesalnih cevi predstavlja naslednjo pošiljko glede na tehnološko zaporedje montažnih terenskih del.

Za HE Srednja Drava II, za katero imamo naročeni dve Kaplanovi turbini, smo v montažni dvorani proizvodnje vodnih turbin začeli sestavljati prvi predvodilnik s traverznim obročem.

V mehanski obdelavi pripravljamo in obdelujemo še obloge turbinskega jaška.

Za Kolorado v ZDA smo dokončali in odpremili vso naročeno opremo za Francisovo turbino, ki bo proizvajala 32 MW električne energije. Naročilo je obsegalo 130 ton opreme.

ČRPALKE

Za namakalni sistem v delti Nila v Egiptu končujemo montažo zadnje serije vijačnih črpalk tipa P8/16. Montiramo tudi za črpalke za TE Šoštanj. Za Industrijski kombinat Belišče montiramo črpalke, imenovane dvojček in vijačne črpalke. Montiramo tudi večje število zobniških in obročnih črpalk za zalogo.

ŽERJAVI

Za 160-tonska žerjava, ki ju izdelujemo skupno z Metalno iz Maribora, pospešeno opravljamo montažna dela na prvem mačku, medtem ko smo ostale posamezne dele mehanizmov že odpremili.

Za drugi žerjav pa mehansko obdelujemo posamezne dele, da bomo predvidoma še v tem letu odpremili naslednjo pošiljko. Za JE Krško imamo naročena dva žerjava, in sicer EMD 143 Mp, za katerega smo že pričeli montirati mačka, reductorje in ostale mehanizme tega dvigala. EMD 143 Mp je naročen za potrebe dela nad turbinskim agregatom. Drugo dvigalo, naročeno za JE Krško, pa je tako imenovano polarno dvigalo z nosilnostjo 320 Mp in je namenjeno za dviganje bremen v reaktorskem prostoru.

Pričeli smo tudi montažo prvih štirih reductorjev za Sovjetsko zvezo.

CEMENTARNE

Za drugi mlin cementa za Cementarno v Anhovem končujemo čelne stene. Prav tako gre do h kraju montažna dela na velikih ležajih mlinice. V postopku montaže so še dela na pogonu mlinice in na jeklenih konstrukcijah.

TALNI TRANSPORT

Naročilo petonskih viličarjev je v celoti gotovo. Pospešeno opravljamo še montažo na viličarjih (nosilnosti 3,5 t) v naši adaptirani izvedbi. Prav tako uspešno montiramo tudi viličarje nosilnosti 7,5 ton.

ki je po našem mnenju edini, ki bi moral postavljati te zahteve že v samem projektu.

Proizvodnja v decembru mora težiti k čim hitrejši izdelavi tistih zvarjencev, ki so pomembni za končno finalizacijo naročil. Tako bodo izdelani vsi zvarjenci za mlinico Anhovo, mostni žerjav za JE Krško, štirje gonilniki za OHAU-A zvarjenci za D. M. Romunija I ter črpalke za TE Šoštanj. Pospešeno moramo nadaljevati dela na spirali HE Zakučac, HE Gazivodi, pa cementne mlince za Dalmacija cement iz Solina, žerjave za Železarno Nikšič in polarni žerjav za JE Krško.

V kovačnici nadaljujemo s kovanjem vilic za 7,5 tonske viličarje, izdelujemo pa še polosi za 3,5 in 5-tonski viličarje in vijake za Cementarno Trbovlje.

A. G.

PREOBLIKOVALNI STROJI

Pravkar montiramo stroje sedme in osme serije za tlačno litje in za tvrdko Wotan. Iz obširnega programa strojev za Sovjetsko zvezo je v postopku montaže večje število strojev različnih moči: 40, 63, 160, 400 in 500 ton.

Za domači trg pa montiramo še naslednje preoblikovalne stroje:

HDO 2-63
HDO 2-100
HDO 2-160
HPH 2-63 M

Naj omenimo, da je ta proizvodna vrsta izredno zasedena z naročili in to predvsem za izvoz. Nemoten potek montaže pa ovirajo nesolidne dobave delov iz kooperacije. V zadnjem času sploh nimamo več urejenega

PRVI JUBILEJ NA BBC PEČI

22. novembra smo talilci specialne litine proslavili tisočo saržo na novi BBC indukcijski peči.

Ob tej priložnosti smo se zbrali talilci v mali jedilnici naše restavracije skupno s šefom obrata ing. Penkom, tehničnim vodjem ing. Gorjupom in direktorjem ing. Volfandem.

V kratkem nagovoru je ing. Penko poudaril pomembnost tega jubileja, saj smo ga dosegli brez prakse in izkušenj na tej peči.

Tisoča sarža predstavlja tisoč ton litine. Vso to količino materiala pa je bilo potrebno razrezati, očistiti, naložiti in zakladati ročno. Vsaka tona materiala je šla preko rok štirikrat, predno smo jo stali. Skratka — za teh tisoč sarž so morale talilčeve roke preložiti ali založiti 4.000.000 kilogramov vložnega materiala.

Velike težave imamo tudi s čiščenjem vložka, ker ga moramo čistiti v čistilnici sive ali jeklene litine. Vložek moramo posušiti, predno ga damo v peč in tudi tu imamo težave, saj ga z obstoječimi pečmi ne moremo dovolj in pravočasno posušiti. Ob deževnih dneh pa je stanje skoraj brezupno.

Poseben problem so livarski žerjavi, saj je sarža izgotovljena vsako uro.

Veliko preglavic nam povzroča zakladanje peči. Ta način, ki ga imamo zdaj, moramo čimprej spremeniti in urediti pravilno odsesavanje nastalih plinov, ki zelo neugodno vplivajo na počutje in zdravje.

Rezanje pločevinastih odpadkov je svojevrsten problem, saj dnevno potrebujemo poprečno 10 ton rezane pločevine. To delovno mesto je na prostem in pod vplivom vseh vremenskih nepravil.

Tudi dejstvo, da smo pričeli delati pri tej peči brez slehernih izkušenj in z obilico drugih pomanjkljivosti, nam vzbuja ponos.

Prehodili smo šele začetek poti, z nekaj manjšimi spordsljaji, vendar smo si pridobili veliko izkušenj.

Slavko Bergine

sistema za naročanje in obnavljanje delov na zalogo; do sedaj je to funkcijo opravljala prodaja na osnovi podatkov, dobljenih iz projektive. Že sedaj je nekaj naročil preoblikovalnih strojev v fazi montaže, za katere niso preskrbljeni niti še naročeni deli, brez teh pa ni mogoča nadaljnja montaža stro-

jev. Kako, da si ravno v času izredne konjunktura na tem področju, ki bi jo morali v celoti izkoristiti, lahko mirno in po nepotrebnem privoščimo nekaj, kar bo imelo daljše negativne posledice, tako za to vrsto proizvodnje, kakor tudi za celotno podjetje.

L. N.

Novice iz prodaje

V novembru letos je na zahtevo investitorja in strokovnega svetovalca ter v dogovoru z »INGRO«¹ iz Zagreba naša skupina strokovnjakov iz projektive in prodaje odpotovala v Bagdad na razgovore v zvezi s hidroelektrarno »HEMREM DAM«² v Iraku. Gre namreč za spremembo projekta skoraj v celoti, to se pravi, da se poveča moč, teža in cena turbine in pripadajoče opreme. Spremembe so po točkah naslednje

1. Povečanje moči in cene turbine z 20 na 25 MW.
2. Povečanje cene regulacije glede na povečano moč turbin.
3. Povečanje cene in teže kapacitet mostnega dvigala 180 Mp v strojnici.
4. Povečanje zmogljivosti, teže in cene hladilnega sistema.
5. Povečanje teže in cene dnaže.
6. Skrajšanje generatorske in turbinske gredi.
7. Povečanje teže in cene regulatorja tlaka glede na novi projekt.

Pogovori so se nanašali tudi na spremembo gantogramov izdelave in montaže opreme (gantogrami so diagrami, imenovani po inženirju Gantogramu in časovno urejajo potek proizvodnje in izdelave delov, kot tudi montaže dobavljenih delov). Spremeniti se morajo pač zato, ker sprememba projekta v takšnem obsegu zahteva nov temeljit študij projektiranja turbin in vse ostale pripadajoče opreme, kar zahteva tudi določen nov čas. V tretjem delu sprememb so namakalne naprave, kjer se spremeni projekt iz sedanjih treh na štiri odcepe.

Glede regulacije je investitor pristal na to, da se nam prizna povišana cena za regulacijo in to je bila tudi prva uspešna točka razgovora. Za povišanje cene turbine je bil dosežen sporazum tako, da smo uspeli obdržati zadnjo možno ceno s tem, da so nam priznali 20.000 ID (iraški dinar) s tem, da bomo morali izdelati za 2000 ID rezervnih delov, če jih bo strokovni svetovalec zahteval. Na priznano ceno po enoti teže, določene s pogodbo, so nam dali 10% za študij, potreben zaradi nastalih sprememb.

Na sestanku pa nismo uspeli kompleksno rešiti vseh zadev, saj Energoprojekt ni bil dovolj pripravljen in je problem dovodnih cevovodov odložil na kasnejši čas, češ, da niso utegnili preštudirati vseh problemov v zvezi s tem. Metalna je tako izpadla iz kombinacije razgovorov in se je delno predčasno vrnila domov. Delno še nerešeni problemi (npr. namakanje in hlajenje) bodo obravnavani na sestanku sredi decembra letos v Bagdadu ali v Jugoslaviji. Za žerjav v strojnici, nosilnosti 180 Mp smo poslali strokovnemu svetovalcu predvideno ceno povišanja za 33.000 ID z opozorilom, da bomo poslali točno ceno in težo naknadno. Investitor pa tega ni hotel sprejeti. Zahteval je znižanje cene in tako smo pristali na 30.500 ID s tem, da smo dolžni dati za 500 ID rezervnih delov, če jih bo strokovni sodelavec zahteval. Predvidena cena žerjava je v skladu s predkalkulacijo letošnjega leta, kar je gledano v celoti, ugodno.

Dosežen je bil sporazum o skrajšanju gredi agregata. Med podjetjem »Rade Končar«³ iz Zagreba in Litostrojem je bil dosežen sporazum, da skrajšamo gredi pri agregatu za 50% vsak, to je za 750 mm. Dokončni dogovor bo dosežen v toku izdelave načrtov.

Za regulator tlaka smo dodatno pismeno obvestili strokovnega svetovalca, da se z novim projektom podaljša izstopna cev in nastane na dveh ceveh razlika v teži — 22.000 kp več. Ceno za omenjeni del smo postavili podobno kot za sesalno cep oziroma deflektor pri namakalni napravi in znaša nekaj več kot 27.000 ID za obe cevi. Odgovora na to še nismo dobili. Tudi ta

točka bo obravnavana med ostalimi spremembami na sestanku v decembru letos.

USKLAJEVANJE GANTOGRAMOV IZDELAVE OZIROMA MONTAŽE

Na željo kupca smo se sporazumeli, da izdelamo nov gantogram montaže, v katerem bo prikazan skrajšan rok in sicer konec leta 1980, ko naj bo hidroelektrarna povsem izdelana. V ta namen smo jim dali nov gantogram in pismo, v katerem jih obveščamo, da je novi gantogram oziroma skrajšanje rokov le naša dobra volja. Kolikor bomo opremo izdelali v roku ali prej, nam pripada nagrada, v nasprotnem pa ostanejo obveze iz prvotne pogodbe.

V zvezi s spremembo projekta za namakanje iz treh na štiri odcepe smo postavili novo ceno, za 17.000 ID višjo in s pripombo, da bodo točne cene javljene potem, ko bomo dobili nov projekt za štiri odcepe. Izkazalo se je namreč, da se z novim projektom za namakanje znatno poveča teža in sicer približno za 300 ton.

Temu primerno se je zato zvišala tudi cena, saj smo menili, da gre za novo ponudbo. Ker pa je Energoinvest izjavil, da ni preštudiral sistema dovoda vode, ni prišlo do sklepa; ta projekt bomo obravnavali na sestanku letos decembra. Z vsem tem se bo torej že prej rekordna cena za hidroelektrarno »HEMREN DAM«⁴ še povečala in bo doslej največji zaključen posel, kar smo jih kdaj sklenili v Litostroju. Tako bo skupna vrednost vse opreme za hidroelektrarno »HEMREN DAM«⁵ znašala skupno približno petindvajset starih milijard dinarjev, kar je izreden dosežek, ki ga beležimo kot viden uspeh in prodor na tuja tržišča. Upati je, da bomo z zavestnim in natančnim delom uspeli v roku izdelati opremo po pogodbi in s tem potrdili, da smo sposobni izpeljati tudi velika naročila, ki nam jih zaupajo tudi zunaj naših meja.

(1 ID = 3,38 US dolarja).
(1 ID = 62 dinarjev).

A. N.